LIBISzine

HET LIBIS MAGAZINE ▪ JUNI 2017 ▪ NUMMER 13

Mijlpalen van het verleden.
Wegwijzers voor de toekomst.

Inhoud

Voorwoord **3**

45 jaar LIBIS en 40 jaar LIBISnet **4**

#1 Haalbaarheidsstudie automatisering 6
#2 DOBIS/LIBIS live! 7
#3 Een technologische revolutie aan de KU Leuven 8
#4 De eerste partners van LIBISnet 9
#5 De gouden jaren van DOBIS/LIBIS en LIBISnet 10
#6 LIBISnet een netwerk van en voor bibliotheken 11
#7 Beheersstructuren binnen LIBISnet 12
#8 OPAC 13
#9 Eerste DOBIS/LIBIS usergroup meeting 14
#10 Ondertekening van het studiecontract 15
#11 45 jaar partnerschap met de KU Leuven Bibliotheken 15
#12 Elias 16
#13 IPAC 16
#14 VL-ICOON 17
#15 Centrale Openbare Bibliotheek van Leuven stapt in DOBIS/LIBIS 18
#16 LibriVision 19
#17 Academische Bibliografie 19
#18 Aleph live! 20
#19 Samenwerking Ex Libris 21
#20 De elektronische bibliotheek 22
#21 PBS 23
#22 Open Vlacc 24
#23 Lirias 25
#24 LIBIS-oplossingen door de jaren heen 26
#25 Lias live! 28
#26 Van mainframe naar cloud 29
#27 Unicat 30
#28 Start van het LIBISzine 30
#29 Limo live! 31
#30 Heron live! 32
#31 45 jaar focus op de gebruiker 33
#32 Projecten 34
#33 Drie ex-voorzitters aan het woord 36
#34 Expertise delen 38
#35 LIBIS' oplossingen voor onderzoekers 39
#36 Alma live! 40
#37 Mirador Viewer 41
#38 Geïntegreerde oplossingen 41
#39 Teneo 42
#40 Het team achter LIBIS 43
#41 LIBISnet-gebruikersdagen 44
#42 IGeLU 45
#43 Enkele anekdotes 46
#44 Internationale samenwerking 48
#45 Onze ambitie voor de volgende 45 jaar 49

Onze oplossingen **50**

Voorwoord

45 jaar LIBIS en 40 jaar LIBISnet. Is dat niet een ideale gelegenheid om halt te houden op de weg die LIBIS 45 jaar geleden ingeslagen is en even stil te staan bij de mijlpalen die we al die jaren bereikten. Wij vonden het in ieder geval het uitgelezen moment om onze 45-jarige geschiedenis samen te vatten in 45 opmerkelijke feiten. Dat doen we dan ook in deze speciale editie van het LIBISzine. Een editie die je uitnodigt om kennis te maken met de mijlpalen van ons verleden. Niet zozeer omwille van het verleden op zich, veel meer omwille van hun functie als wegwijzers voor de toekomst.

De eerste vermeldingen van LIBIS dateren van 1971 maar ons verhaal gaat echt van start in 1972. Meer bepaald op het moment waarop het startschot gegeven wordt om een haalbaarheidsstudie rond de automatisering van bibiotheekprocessen uit te voeren. Later zal blijken dat dit de start van een boeiend samenwerkingsverhaal tussen de KU Leuven en Universiteit van Dortmund wordt. Hun geesteskind, DOBIS/LIBIS, is zonder meer een cruciaal feit in onze geschiedenis.

Met de invoer van het eerste record 'Realismus und Relativität' in DOBIS/LIBIS op 17 november 1977 werd het startschot gegeven voor een LIBISnet dat zou uitgroeien tot één van de grootste bibliotheeknetwerken in Europea waarin samenwerking en netwerking centraal staan.

Je zou het een ‘point of no return’ kunnen noemen. Het moment vanaf wanneer het onomkeerbaar automatiseringsproces voor bibliotheken van start gaat. Want als onze geschiedenis één ding duidelijk maakt, dan is het toch wel dit: de voorbije jaren hebben ongeziene veranderingen met zich meegebracht. Zowel op het vlak van de werking van bibliotheken als het beheer van archieven en museale collecties.

Een ander opvallend gegeven is hoe ons 45-jarig verhaal gekleurd wordt door innovatieve initiatieven. Met een open blik durven vooruitkijken en nadenken over welke oplossingen het best voor onze gebruikers werken; dat is de essentie van ons verleden en meteen ook de richting voor onze toekomst.

Het spreekt voor zich dat in deze jubileumeditie de stem van onze gebruikers niet mocht ontbreken. We laten dan ook enkele ex-voorzitters van LIBISnet en gebruikers aan het woord. Want hoe geavanceerd onze software en automatiseringsoplossingen ook zijn, waar het echt om gaat is dat ze aansluiten bij de evoluerende noden van onze partners.

Ik wil graag iedereen bedanken die heeft meegewerkt aan deze editie - het was een uitdaging - de collega's van LIBIS en oud-collega's: Raf Dekeyser, Etienne D'hondt, Gaston Peeters, Ludo Holans en Werner Jonckheere. Ik wil vooral Bric Regent bedanken, zijn bijdrage was essentieel, uren en uren heeft hij besteed aan het schrijven, corrigeren en input verzamelen. Dankjewel Bric.

Uiteraard wil ik u ook bedanken voor het vertrouwen dat u ons al die jaren gaf. Het is de beste oriëntatie om ons traject de komende 45 jaar verder op het juiste spoor te houden.

Jo Rademakers
Hoofd LIBIS

LIBIS
INTO INFO

45 jaar LIBIS en 40 jaar LIBISnet

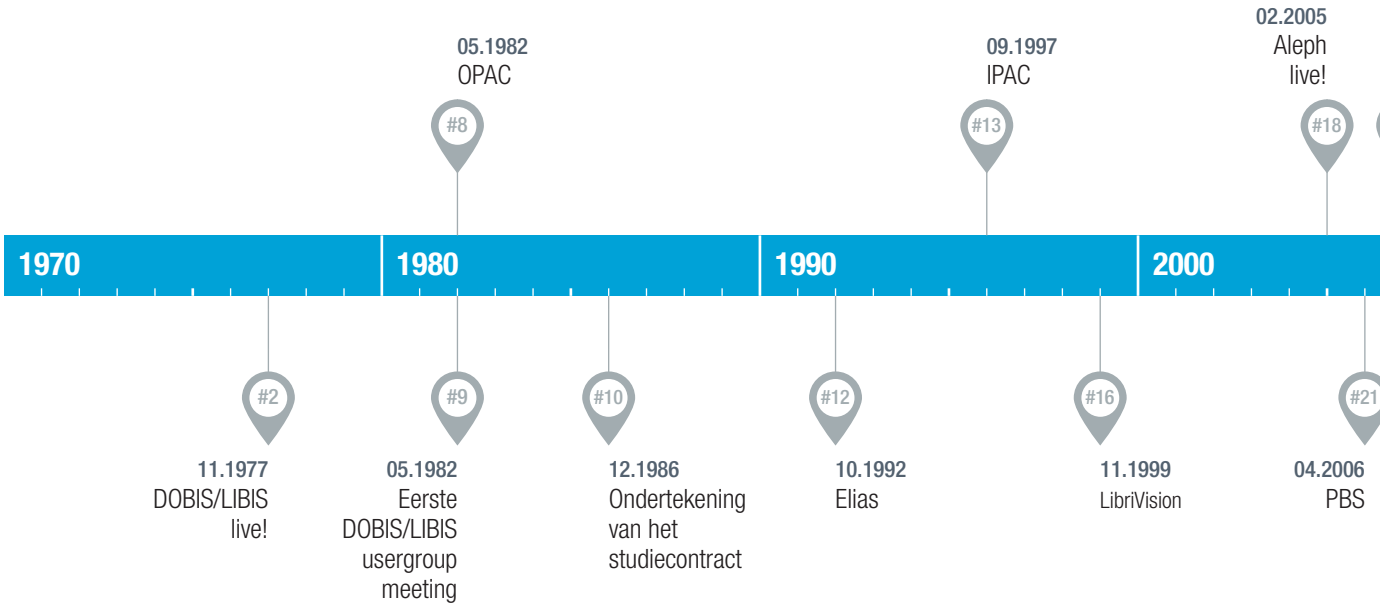

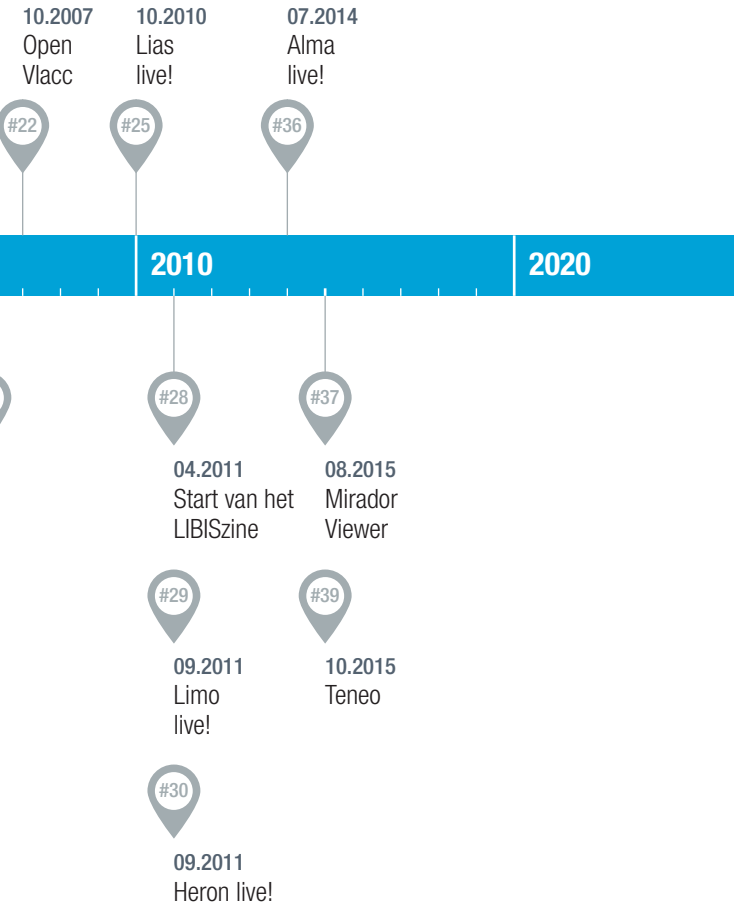

45 FEITEN OP EEN RIJ

#1 Haalbaarheidsstudie automatisering
#2 DOBIS/LIBIS live!
#3 Een technologische revolutie aan de KU Leuven
#4 De eerste partners van LIBISnet
#5 De gouden jaren van DOBIS/LIBIS en LIBISnet
#6 LIBISnet een netwerk van en voor bibliotheken
#7 Beheerstructuren binnen LIBISnet
#8 OPAC
#9 Eerste DOBIS/LIBIS usergroup meeting
#10 Ondertekening van het studiecontract
#11 45 jaar partnerschap met de KU Leuven Bibliotheken
#12 Elias
#13 IPAC
#14 VL-ICOON
#15 Centrale Openbare Bibliotheek van Leuven stapt in DOBIS/LIBIS
#16 LibriVision
#17 Academische Bibliografie
#18 Aleph live!
#19 Samenwerking Ex Libris
#20 De Elektronische bibliotheek
#21 PBS
#22 Open Vlacc
#23 Lirias
#24 Toepassingen over de jaren heen
#25 Lias live!
#26 Van Mainframe naar Cloud
#27 Collective cataloguing en toetreding tot Unicat
#28 Start van het LIBISzine
#29 Limo live!
#30 Heron live!
#31 45 jaar focus op de gebruiker
#32 Projecten
#33 Drie ex-voorzitters aan het woord
#34 Expertise delen
#35 LIBIS' oplossingen voor onderzoekers
#36 Alma live!
#37 Mirador Viewer
#38 Geïntegreerde oplossingen
#39 Teneo
#40 Een team gedreven door traditie en innovatie
#41 LIBISnet gebruikersdagen
#42 IGeLU
#43 Enkele anekdotes
#44 Internationale samenwerking
#45 Onze ambitie voor de volgende 45 jaar

#1

Haalbaarheidsstudie automatisering

Vele redenen om te automatiseren

In 1970 vindt de tumultueuze splitsing van de universiteitsbibliotheek tussen de KU Leuven en de UCL (Université catholique de Louvain) plaats. Hierdoor wordt het beschikbare personeel bijna gehalveerd. Daarnaast zijn er eind jaren zestig nog een aantal andere goede redenen om de stap tot automatisering te zetten. De manuele auteurscatalogus is bijzonder arbeidsintensief en scoort niet naar behoren op het vlak van toegankelijkheid. De trefwoordencatalogus is stopgezet en de eerste tekenen van fysische slijtage van de steekkaarten worden zichtbaar. Daarbij komt nog dat de nood aan snel toegankelijke en meer uitgebreide informatie blijft toenemen en hebben onderwijsinstellingen steeds meer nood aan een modern imago en visibiliteit.

Een stapsgewijs proces

In de periode 1970-1973 wordt er heel wat ervaring opgedaan via partiële systemen waarbij telkens een deelaspect van de bibliotheektaken – zoals bijvoorbeeld de creatie van een tijdschriftencatalogus – geautomatiseerd wordt. Er worden plannen gemaakt om ook andere bibliotheekactiviteiten aan te pakken maar eerst dient een toepasbaarheidsstudie de wenselijkheid en haalbaarheid aan te tonen. **In 1973-1974** wordt deze studie uitgevoerd in samenwerking met de AIV (Administratieve Informatieverwerking) van de KU Leuven. Het wordt een intensief proces waarin alle activiteiten en werkprocessen onder de loep worden genomen.

Als conclusie worden een aantal functionele en voor die tijd geavanceerde technische doelstellingen formuleerd, zoals onder meer het totaalontwerp met functionele integratie, online verwerking en realtime updating. Er vindt ook een marktonderzoek plaats om de reeds beschikbare oplossingen te evalueren.

Een realistische en haalbare oplossing

De studie maakt duidelijk dat een geautomatiseerd systeem noodzakelijk is maar dat dergelijke ontwikkeling in huis zowel financieel als praktisch niet haalbaar is. Daarom wordt er geopteerd voor een samenwerking met de Universiteit van Dortmund waarbij ELMS (Experimental Library Management System), een ontwerp uit een IBM-laboratorium van Los Gatos (Californië) als basisconcept zal dienen. Het is dit project dat later de naam DOBIS krijgt. Voor de ontwikkeling naar een productieomgeving bekomen beide universiteiten de ondersteuning van IBM-ingenieurs die aan het oorspronkelijke ELMS-project meewerkten.

Van DOBIS naar DOBIS/LIBIS

Gedurende 2 jaar worden twee programmeurs uit Leuven naar Dortmund gedetacheerd. Zij zullen er meewerken aan de ontwikkeling van DOBIS dat zich vooral op de catalogiserings- en zoekfuncties focust. In een latere fase concentreert de KU Leuven zich op andere online beheersfuncties (acquisitie, circulatie, periodiekenbeheer) en alle batch-producten (drukwerk). Hiermee zijn de fundamenten voor DOBIS/LIBIS (het Dortmunder Bibliothekssystem / Leuvens Integraal Bibliotheek- en Informatiesysteem) gelegd.

ENKELE SLEUTELMOMENTEN

Anno 1970	IBM publiceert een eerste labo-rapport : 'An overview of the Experimental Library Management system' by R.W. Alexander & R.W. Harvey
1971-1972	Eerste geautomatiseerd product (tijdschriftencatalogus)
1973-1974	Toepasbaarheidsstudie globale automatisering (LIBIS)
23.11.1974	Goedkeuring van automatisering door de Centrale Bibliotheekraad
16.10.1975	Samenwerkingscontract met de universiteit van Dortmund
27.12.1976	Overeenkomst voor ondersteuning met IBM

#2

DOBIS/LIBIS live!

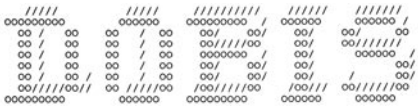

Een Duits-Belgische samenwerking

De samenwerking tussen de universiteit van Dortmund en de KU Leuven resulteert in de ontwikkeling van de DOBIS/LIBIS bibliotheekautomatiseringssoftware.
In Dortmund werkt men aan een systeem dat georiënteerd is naar het Duitse bibliotheekwezen met Duitse catalogiseringsregels en uitwisselingsformaat (RAK - Regeln für die alphabetische Katalogisierung en MAB - Maschinelles Austauschformat für Bibliotheken). In Leuven richt men de blik vooral op de internationale bibliotheekwereld. Hier zijn het de AACR (Anglo American Cataloguing Rules) en het MARC- formaat (Machine Readable Cataloging) die de basis vormen.

Een toekomstgericht systeem

De catalogiserings- en zoekmodules blijven auteursrechtelijk DOBIS heten. De modules die in Leuven ontwikkeld worden, krijgen de naam LIBIS. Later zal het totaalpakket onder de naam DOBIS/LIBIS of DOBIS/Leuven op de markt komen. Van meet af aan onderscheidt het systeem zich als een bijzonder toekomstgerichte technische oplossing waarmee bibliotheken op een professionele manier met de automatisering aan de slag kunnen. DOBIS/LIBIS wordt dan ook wel eens met een kwinkslag de 'Roll's Royce' van de bibliotheeksystemen genoemd.

Retrospectieve catalogisering

Om de inhoud van de geautomatiseerde catalogus duidelijk af te bakenen wordt beslist om de aanwinsten **vanaf 1970** op retrospectieve basis te catalogiseren. Dit wordt een afzonderlijk project waarbij meer dan 100.000 titelbeschrijvingen via een IBM 3740 diskette systeem, een geavanceerde opvolger van de ponsmachine, worden opgeslagen. In de beginperiode, produceert het systeem nog cataloguskaarten voor de nieuwe aanwinsten. Het is echter de bedoeling deze periode zo kort mogelijk te houden.

Internationale belangstelling

Er is een grote belangstelling vanuit het buitenland. De Nationale Bibliotheek van Canada verwerft dan ook de landelijke distributierechten voor DOBIS. Het Centennial College, een dienstencentrum voor tientallen bibliotheken in Ontario, koopt de pas ontwikkelde circulatiesoftware van de KU Leuven. Tenslotte koopt IBM alle rechten van Leuven en Dortmund.

ENKELE SLEUTELMOMENTEN

- **17.11.1977** Onder grote belangstelling wordt het eerste record 'Realismus und Relativität' in het DOBIS/LIBIS systeem ingevoerd.
- **21.10.1978** Het Centennial College tekent een aankoopcontract voor de LIBIS-software. Bij de ingebruikname wordt het eerste boek '100 Great Science Fiction Stories' symbolisch 'permanent' aan de KU Leuven uitgeleend.
- **06.08.1979** De KU Leuven verkoopt de LIBIS-software aan IBM. De Universiteit van Dortmund deed dit al eerder. Voortaan wordt DOBIS/LIBIS door de computergigant wereldwijd verkocht.

#3

Een technologische revolutie aan de KU Leuven

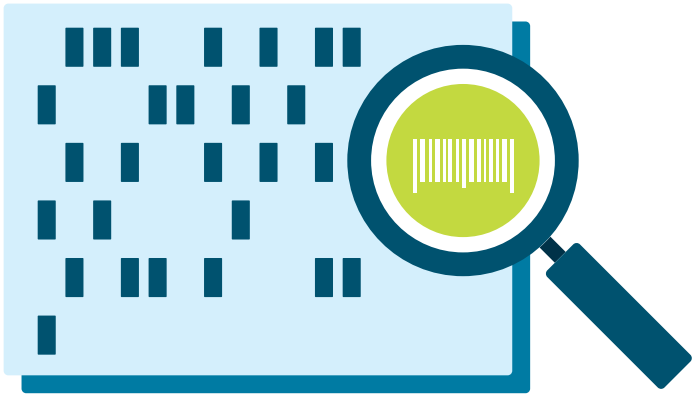

Betrokkenheid van het personeel

De ontwikkeling van DOBIS/LIBIS staat niet stil. Stap voor stap worden de modules geïmplementeerd. Opvallend is dat het personeel bij de verschillende fasen (analyse, ontwikkeling, testen en evaluatie) betrokken wordt. Het systeem wordt dan ook snel aanvaard wat zonder meer helpt om het op een succesvolle manier te implementeren.

Gebruiksvriendelijker dan verwacht

Deze implementatie vindt plaats in een tijd waarin beeldschermen en real-time verwerking van data in één geïntegreerd systeem nog allesbehalve de norm zijn. De introductie van een systeem zoals DOBIS/LIBIS met de bijhorende computerschermen zorgt dan ook voor een revolutie. Men staat te kijken van de gebruiksvriendelijkheid. Er worden geen moeilijke codes gebruikt en de dialoog – in natuurlijke taal – is gebaseerd op een eenvoudig principe van 'één vraag/instructie van LIBIS' en 'één antwoord van de eindgebruiker'. De vertrouwde gebruiker kan daarentegen naar eigen wens de dialoog versnellen aan de hand van kettingcommando's.

Eerste beeldschermen aan de Universiteitsbibliotheek

Aan de KU Leuven is de bibliotheek één van de eerste diensten waar beeldschermen hun intrede doen. De huurprijs van de eerste IBM 3270 terminals is erg hoog met als gevolg dat de aankoop van deze machines beperkt blijft en catalografen in ploegen werken om zo de data via een beperkt aantal terminals te kunnen invoeren.

Nieuwe manieren van werken

De informatiestromen worden voor alle functies herzien met als resultaat dat de titelbeschrijving waarbij de catalografie en het tikwerk in twee afzonderlijke fazen verliep, nu gebundeld wordt. De invoer van data vindt voortaan rechtstreeks via de terminals plaats. Dit betekent dat catalografen efficiënt moeten leren typen en dat typisten omgeschoold worden tot catalografen die in de beginfase instaan voor de eenvoudigere titelbeschrijvingen. Op het vlak van circulatie doen barcodes hun intrede en worden er nieuwe uitleenprocedures uitgewerkt.

Investering op lange termijn

De hoge kostprijs van de hardware (mainframe computer, gebruikershardware), de telecommunicatie en het computerpersoneel maakt dat het prijskaartje van de automatisering zeer hoog is. In de beginperiode brengt de geautomatiseerde manier van werken dan ook geen kostenverlaging met zich mee. De nieuwe verkorte informatiestromen zorgen er echter voor dat er extra tijd vrijkomt voor extra dienstverlening en contact met de eindgebruiker. Met de tijd zal het volume van de database en het aantal deelnemers in het netwerk echter uitbreiden. Die schaalvergroting zal dan ook de efficiëntie en het rendement doen toenemen.

#4

De eerste partners van LIBISnet

Netwerking en sharing

Een bijzondere eigenschap van het DOBIS/LIBIS-systeem is z'n potentieel tot netwerking. Niet alleen worden infrastructuur en middelen gedeeld maar de gemeenschappelijke database maakt het ook mogelijk om aan shared cataloguing te doen. Dit wil zeggen dat een document maar door één van de partners in het netwerk moet beschreven worden en dat de andere leden automatisch toegang krijgen tot deze informatie. Dit biedt het voordeel dat dubbele beschrijvingen en ongewenste dubbele aankopen proactief vermeden worden.

DOBIS/LIBIS aan de KU Leuven

Voor de KU Leuven is netwerking heel belangrijk. Haar gedecentraliseerde bibliotheekstructuur met faculteits- en instituutsbibliotheken wil erg toegankelijk en dicht bij de eindgebruiker staan. Dit doet ze onder meer door gebruik te maken van specifieke trefwoorden- en classificatiesystemen. DOBIS/LIBIS speelt daar perfect op in dankzij de aanwezigheid van lokale bestanden. Zo kunnen bepaalde toegangspunten geïsoleerd of zelfs afgesloten worden voor de buitenwereld. Op die manier wordt dan een een mogelijke vervuiling van het centrale gedeelte vermeden.

Eerste externe partners treden toe

Al deze voordelen overtuigen niet alleen de KU Leuven. **In november 1977** gaat DOBIS/LIBIS aan de Leuvense universiteit live en reeds bij aanvang van dat jaar tonen twee instellingen interesse om gebruik te maken van het gemeenschappelijke systeem. Kort nadat DOBIS/LIBIS aan de KU Leuven geïnstalleerd wordt, treden het Katholiek Documentatie en Onderzoekscentrum (KADOC) en de Internationale Verzekeringsbibliotheek (IVB) van de Assurantie van de Belgische Boerenbond (ABB) toe. Hun toetreding betekent dan ook het startpunt van de externe uitbreiding van LIBISnet.

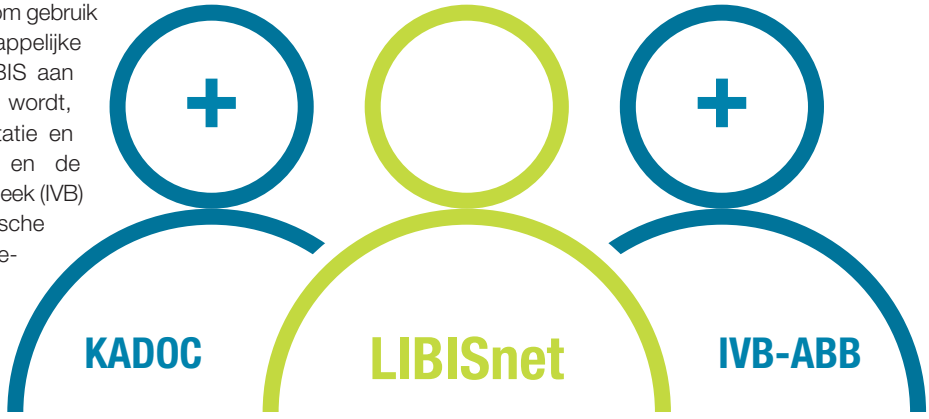

Verrijking via netwerking

Integratie en netwerking zijn voor de meeste partnerinstellingen de belangrijkste redenen om toe te treden tot LIBISnet want dankzij het netwerk kan men de eigen collectie 'verrijken' met het bezit van de partnerinstellingen. Hierdoor wordt het resultaat van honderden jaren catalogiseringswerk nu zelfs voor de kleine bibliotheek in het netwerk online bereikbaar. Dit is een gigantische stap voorwaarts.

Kosten delen

Een ander doorslaggevend argument om aan te sluiten, is het spreiden van de kostprijs van de centrale exploitatie van de automatisering. Niet alleen worden reeds aanwezige titelbeschrijvingen 'herbruikt' door gewoon een exemplaar toe te voegen. Vanaf nu wordt het ook voor individuele instellingen mogelijk om operaties zoals de overname uit externe databases of de automatische verrijking van trefwoorden (zoals bijvoorbeeld LC Subject headings) op een financieel haalbare manier te realiseren.

#5

De gouden jaren van DOBIS/LIBIS en LIBISnet

Toetreding van andere universiteiten

Een periode breekt aan waarin de grootste Belgische universiteiten zich op het LIBIS-Netwerk aansluiten. De eerste is de Rijksuniversiteit Gent (RUG). Daarna volgt de Université Catholique de Louvain (UCL) die bijna 20 jaar na de splitsing toetreedt. Later zal blijken dat deze grote entiteiten – vooral dankzij de nieuwe technologische mogelijkheden en kostprijsevolutie van de jaren 90 – hun eigen automatiseringsomgeving zullen uitbouwen. Ook de Université Libre de Bruxelles (ULB) schaft DOBIS/LIBIS aan voor eigen exploitatie.

Uitbreiding van het netwerk

Eind 1989 maken 9 externe instellingen deel uit van het LIBIS-netwerk van de KU Leuven. Een opsomming: Assurantie van de Belgische Boerenbond (ABB), KADOC, Universitaire Faculteiten Sint Aloysius (UFSAL), IBM International Education Center (IBM-IEC), IBM European Headquarters (IBM-EHQ), Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie (IHE), Rijksuniversiteit Gent (RUG), Facultés universitaire Notre Dame de la Paix (FUNDP), Belgisch Parlement (BPB) en Université Catholique de Louvain (UCL).

Internationale doorbraak

Ook internationaal wordt DOBIS/LIBIS een enorm succes. Op relatief korte tijd is het systeem voor honderden bibliotheken in meer dan 40 landen actief. Beroemde universiteiten zoals de University of Oxford maar ook nationale, regionale en bedrijfsbibliotheken zoals die van Boeing en Petrobras rusten zich uit met de bibliotheeksoftware. En dan zijn er nog de openbare bibliotheken, zoals bijvoorbeeld de Bibliothèque Municipale de Nice en SKYRR in Reykjavik, die DOBIS/LIBIS aanschaffen.

Wereldwijde aanwezigheid

DOBIS/LIBIS is alomtegenwoordig, zelfs in moeilijk toegankelijke markten zoals China, Japan en de Arabische landen.

Er worden wereldwijd gebruikers-conferenties georganiseerd zoals bijvoorbeeld aan de Waseda University in Tokyo, de Emory University in Atlanta en de Public Libraries in Tampa en Reykjavik. Daarnaast is DOBIS/LIBIS aanwezig op belangrijke evenementen zoals onder meer op de International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), LIBER, de Informatica-markt van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief en Documentatie (VVBAD) en niet te vergeten, de Flanders Technology beurs in Gent.

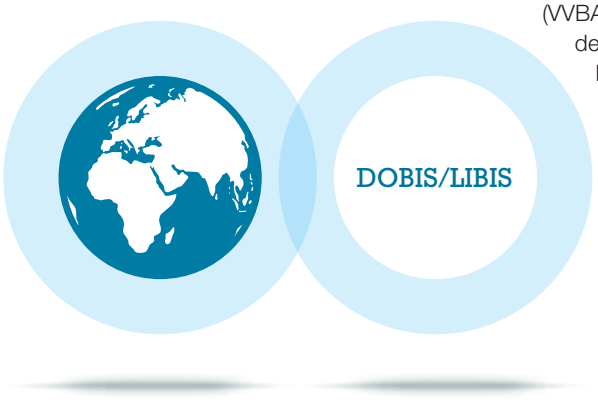

ENKELE SLEUTELMOMENTEN

Anno 1983	UFSAL vervoegt als eerste academische instelling het netwerk.
23.11.1983	De KU Leuven voert het miljoenste documentnummer in (i.e. ca 500.000 titelbeschrijvingen).
05.10.1984	De bliotheek van de RUG sluit zich aan.
14.02.1985	IBM (IEC - Opleidingscentrum Terhulpen) wordt lid. Later volgt EHQ (European Headquarters Parijs).
06.01.1986	De acquisitiemodule wordt in productie genomen.
Anno 1986	UCL start testen op LIBISnet.
Anno 1987	De universiteit van Oxford installeert DOBIS/LIBIS.
19.08.1989	LIBISnet geeft gedurende een week demonstraties op IFLA in Parijs.
01.01.1992	IBM stopt het onderhoud en de verkoop van DOBIS/LIBIS en participeert met gebruikers in een nieuw bedrijf, ELiAS.

#6

LIBISnet een netwerk van en voor bibliotheken

Doorheen de jaren besluiten heel wat instellingen om tot LIBISnet toe te treden. De focus van het netwerk ligt op shared cataloguing, optimalisatie van werkprocessen, kennisdeling, kostenbesparing, …

Huidige partners

- ACV
- Belgisch Parlement
- Europese Centrale Bank
- FARO
- FOD Financiën
- La bibliothèque du Centre de documentation et d'information concernant le Père Léon Dehon
- Grootseminarie Brugge
- Grootseminarie Gent
- IMEC
- KADOC (inclusief de Bethune stichting)
- KBC-Verzekeringen
- Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen
- Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis
- Koninklijk Museum voor Midden-Afrika
- KU Leuven
- Liberaal Archief
- Luca School of Arts
- Mauritsch Sabbe Bibliotheek met een aantal religieuze bibiotheken waaronder Abdij van park, Augustijns Historisch Instituut, Groot Seminarie Rolduk, Jezuïeten Heverlee, Karmelieten Brugge, Monfort Marian Library, Monfortbibliotheek, Scheut Memorial Library
- Nationale Bank van België
- Odisee
- Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
- Studie- en documentatiecentrum van het opleidingsinstituut van de Federale Overheid
- Thomas More
- UC Leuven-Limburg
- Vesalius Documentatie en Informatie Centrum
- VIVES
- Vlaams Parlement

Gewezen leden

- Academia Belgica
- ACBE
- Belgacom
- Boerenbond & Landelijke Gilde
- Faculté Universitaire Notre Dame de la Paix
- IBM
- KVH Antwerpen
- Rolduc
- RUGent
- St Louis
- UCL

#7

Beheersstructuren binnen LIBISnet

Een netwerkstructuur

Van meet af aan zijn samenwerking en inspraak twee fundamenten van het netwerk, LIBISnet. Dit vraagt echter niet alleen databases met een decentrale opbouw en gedistribueerde toepassingen maar ook een aangepaste organisatie met beheersstructuren die synergiën effectief mogelijk maken. Al van in het begin worden per deelgebied werkgroepen opgericht. Met de tijd evolueert de oorspronkelijke Projectgroep, Technisch Comité en Stuurgroep naar een Technisch Comité, Adviesraad en Directiecomité. Typerend voor LIBISnet is dat de partners in alle beleidsorganen van het netwerk opgenomen worden. Soms nemen ze zelfs het voorzitterschap waar.

Rolmodel

De structuren van LIBISnet gaan andere instellingen niet onopgemerkt voorbij. Voor vele buitenlandse organisaties fungeren ze zelfs al voorbeeld. Tal van projecten vinden binnen het samenwerkingsmodel van LIBISnet hun oorsprong.

De collectieve catalogi die later uitmonden in Unicat zijn hiervan een voorbeeld. Ook bij opleidingen en bij de redactie van gebruikershandleidingen die vaak meertalig zijn, worden de partners van het netwerk nauw betrokken.

Structuren die verder vorm krijgen

In de aanloop naar Aleph wordt er een nieuwe LIBISnet overlegstructuur opgericht. Deze bestaat onder meer uit een Adviesraad en een coördinatiecel. In de praktijk betekent dit dat de partners die tot LIBISnet toetreden, automatisch deel uitmaken van de Adviesraad. Met de komst van Aleph **in 2005** worden er specifieke werkgroepen opgericht. Hun functie bestaat erin om de informatieoplossingen van LIBIS zo maximaal mogelijk af te stemmen op de wensen van de partners.

Deze werkgroepen komen regelmatig samen en werken rond een specifiek thema. Zo zijn er de werkgroepen: Periodieken, Acquisitie, Catalografie, Circulatie en Eindgebruiker. Elke werkgroep heeft een voorzitter. Een rol waarvoor elke partner zich trouwens kandidaat kan stellen.

Een nieuw elan

Wanneer Alma, het nieuwe bibliotheekbeheersysteem, **in de zomer van 2014** live gaat, veranderen een aantal werkprocessen binnen LIBISnet. Partners worden namelijk nog nauwer betrokken om de functionaliteiten van het nieuwe systeem te evalueren en verder te optimaliseren. Deze vernieuwing zorgt voor een nieuw elan binnen LIBISnet. Vandaag zijn binnen LIBISnet nog steeds de werkgroepen Limo, Resource Management, Acquisitie & Fulfilment actief. Ook de Adviesraad is nog steeds een vaste waarde. Net zoals shared cataloguing en het delen van expertise het cement van LIBISnet blijven vormen.

LIBISnet
SMART LIBRARIES

#8

OPAC

Online beschikbaarheid van de catalogus

Een volgende belangrijke stap in het automatiseringsproces kondigt zich aan. Alles wordt in het werk gesteld zodat lezers zelf de catalogus via de computerterminals kunnen raadplegen. Titels online beschikbaar maken en een helder inzicht bieden van wat wel en wat niet in de nieuwe online catalogus kan gevonden worden, wordt een prioriteit. Met de Online Public Access Catalog (OPAC) wordt het voortaan mogelijk om alle publicaties die vanaf de splitsing **in 1970** verworven zijn, op te zoeken, samen met alle titelbeschrijvingen van documenten die werden uitgeleend.

De gebruiker op weg helpen

Bij de start van de OPAC **in 1982** zijn een beeldscherm en een toetsenbord voor het grote publiek instrumenten waarmee ze nog helemaal geen ervaring hebben. Om het gebruik ervan zo eenvoudig mogelijk te maken, wordt het aantal te doorlopen zoekschermen ingekort. Onnuttige toetsen worden geblokkeerd en de belangrijkste toetsen worden gekleurd. De instructielijn van het systeem wordt speciaal gemarkeerd, een online helpfunctie wordt geïmplementeerd en een minigids wordt op het eindstation aangebracht. Met andere woorden: alles wordt in het werk gesteld om de gebruiker met deze 'vreemde' objecten vertrouwd te maken.

* Antilope: collectieve catalogus van tijdschriften in Belgische, wetenschappelijke bibliotheken

Het gebruik van Booleaanse operatoren wordt via een diareportage aangeleerd en de zoekresultaten kunnen afgedrukt worden.

Een meertalig systeem

Vijf jaar later is het tijd voor een geoptimaliseerde versie. De meertaligheid van het systeem wordt maximaal benut. De gebruiker kan het systeem in 5 talen (Nederlands, Frans, Engels, Duits en Italiaans) raadplegen.

De titels die tot de eigen bibliotheek behoren, worden nu eerst gepresenteerd. Deze versie staat ook voor een verhoogde gebruiksvriendelijkheid, versnelde dialoog via invulschermen en toegang tot externe catalogi zoals de Collectieve Catalogus op Titel (CCT) en Antilope*. De combinatie van al deze upgrades zorgt voor een boost van het gebruik van de OPAC.

ENKELE SLEUTELMOMENTEN

- **Mei 1982** — De OPAC wordt in de publieke cataloguszaal van de Centrale Bibliotheek van de KU Leuven geopend.
- **Anno 1987** — OPAC2 wordt in gebruik genomen. Dit betekent het live gaan van Quick Search, invulscherm, Boolean Search maar ook toegang tot Antilope en CCT (Collectieve Catalogus op Titel) en het activeren van een mailfunctie met de bibliothecaris.
- **April 1989** — 1.500.000 boeken worden nu opvraagbaar via meer dan 5.000.000 titelwoorden.

#9

Eerste DOBIS/LIBIS usergroup meeting

De voor- en nadelen van een eigen broncode

De aankoop van DOBIS/LIBIS houdt in dat je ook de broncode van het programma krijgt. Hiermee kan je het systeem aanpassen, zelf nieuwe modules ontwikkelen en ze koppelen aan andere software van je instelling. Voor netwerken en grotere instellingen is dit zonder meer een pluspunt. Maar er schuilt eveneens een gevaar in. Zo is er de mogelijke onverenigbaarheid met officiële updates en eigen ontwikkelingen die om de hoek loert. Daarenboven is er het gegeven dat verschillende instellingen vaak aan dezelfde aanpassingen en uitbreidingen werken waardoor er heel wat energie verloren gaat.

De eerste gebruikersgroep

Daarom neemt de KU Leuven – samen met de Franse PTT – **in 1982** het initiatief om alle DOBIS/LIBIS-gebruikers uit te nodigen voor een internationaal congres in Leuven. Het wordt een dynamische bijeenkomst met sessies van computertechnici en bibliothecarissen.

Een gebruikersgroep wordt opgericht. Haar streefdoel? De software op een georganiseerde manier afstemmen op de noden van haar nationale en internationale gebruikers. De gebruikersgroep streeft ook naar een maximale onderlinge compatibiliteit en engageert zich om de communicatie en samenwerking op continue basis te verbeteren. Daarnaast wil men dat er ruimte is om permanent voorstellen tot verbetering van de software aan de commerciële eigenaar (IBM) door te geven.

Keuze voor Leuven

Een ander belangrijke beslissing is de oprichting van een internationaal secretariaat in Leuven.

Deze dienst staat in voor de uitgave van een meertalig tijdschrift, de organisatie van een jaarlijks congres, het bijhouden van een bibliografie en depot van alles wat over DOBIS/LIBIS geproduceerd wordt. In deze actieve periode komen 12 nationale of regionale gebruikersgroepen tot stand. Voor LIBISnet is de BENEDLUG voor België en Nederland van belang.

Deze groepen verzekeren niet alleen een direct en regelmatig contact tussen de instellingen. Ze maken het ook makkelijker om over bepaalde zaken in alle openheid te communiceren.

EEN SLEUTELMOMENT

- **05.05.1982** Circa 40 DOBIS/LIBIS-instellingen uit 14 landen nemen deel aan een driedaags congres in Leuven en stichten de DLUG (DOBIS/LIBIS Users Group). De KU Leuven levert de eerste voorzitter van deze organisatie: Bric Regent.

#10

Ondertekening van het studiecontract

Grote interesse van de buitenwereld

De universiteitsbibliotheek wordt overrompeld met geïnteresseerde bezoekers uit binnen- en buitenland. Het gonst er van de activiteit. Op het programma staan allerlei uiteenzettingen, werkvergaderingen en presentaties. Hierdoor komen de dagelijkse activiteiten zwaar onder druk te staan. Er wordt besloten dit soort bezoeken te beperken tot maximum twee per week. Deze georganiseerde visites maken echter deel uit van de marketingstrategie van IBM. De computergigant weet maar al te goed dat een geloofwaardige bibliothecarisdie met kennis van zaken spreekt, het best geplaatst is om een bibliotheeksysteem te verkopen.

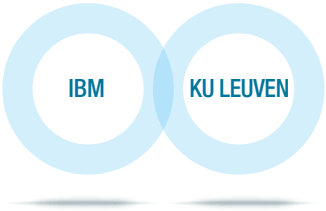

Akkoord tussen IBM en de KU Leuven

Een globaal akkoord met IBM moet hier soelaas bieden. **Op 10 december 1986** ondertekenen rector Dillemans van de KU Leuven en adjunct-directeur generaal Van den Balck van IBM tijdens een feestelijke zitting in de Centrale Bibliotheek een belangrijk studiecontract. Dit houdt onder meer in dat er in de Leuvense Centrale Bibliotheek een Europees Opleidingscentrum voor bibliotheekautomatisering wordt opgericht. Hier worden demonstraties en opleidingen gegeven aan potentiële klanten, nieuwe gebruikers maar ook aan verkopers. Het akkoord voorziet naast de uitrusting van het centrum nog een aantal andere zaken zoals een nieuwe mainframe computer voor LIBISnet, een omvangrijk park van terminals en een recurrente financiële compensatie.

#11

KU LEUVEN BIBLIOTHEKEN

45 jaar partnerschap met de KU Leuven Bibliotheken

Natuurlijke bondgenoten

LIBIS en de bibliotheken van de KU Leuven zijn altijd al natuurlijke bondgenoten geweest. In de beginjaren 'slingert' LIBIS weliswaar een periode tussen de centrale IT-dienst en de UB (Universiteitsbibliotheek). Vandaag heeft LIBIS echter al bijna 20 jaar haar organisatorische plek binnen de KU Leuven Bibliotheken gevonden.

Kruisbestuiving

Al van bij de start van LIBIS engageren de leidinggevenden van de toenmalige UB zich om het LIBIS-verhaal mee te schrijven en er een succesverhaal van te maken. Deze belangrijke kruisbestuiving is nog steeds actueel en wekt wederzijds inspirerend. Nieuwe initiatieven worden met veel enthousiasme opgepikt en resulteren vaak in verwezenlijkingen die zowel de bibliotheken als LIBIS grote voldoening geven. Om de wisselwerking van expertises zoveel mogelijk te stimuleren, participeren medewerkers van LIBIS in de (beleids)organen van de bibliotheek. Eveneens wordt er vanuit LIBIS veelvuldig beroep gedaan op de uitgebreide kennis van de medewerkers van de KU Leuven Bibliotheken. ▶

#12

ELiAS

Een tijdelijk succesvol verhaal

Nadat IBM besluit om de commerciële uitbating van DOBIS/LIBIS stop te zetten, wordt **in oktober 1992** ELiAS (Extended Library Access Solutions) opgericht. ELiAS' belangrijkste aandeelhouders zijn IBM België, de KU Leuven en de Universidad de Oviedo. De doelstelling van ELiAS? Het uitgebreide klantenbestand van DOBIS/LIBIS behouden en een geschikte opvolger voor deze mainframe software identificeren.

Na een eerste poging voor een volledig nieuwe ontwikkeling, wordt een overeenkomst gesloten met GCI, een Canadese firma, voor de overname van Amicus, dat oorspronkelijk werd ontwikkeld door de Nationale Bibliotheek van Canada. Met projectgelden van het IWONL (later IWT) kan ELiAS samen met LIBIS een nieuw zoekportaal, LibriVision, ontwikkelen. Gebaseerd op Z39.50 kunnen meerdere databanken tegelijkertijd ondervraagd worden. LibriVision fungeert tevens als web-OPAC voor Amicus. ELiAS kent enkele succesvolle jaren. Wereldwijd worden nieuwe klanten gemaakt. Zo worden onder meer de National Library of Australia, Health Department of Western Australia, de Nationale Bibliotheek van Hongarije, de Sultan Quaboos University in Oman, de British Library en een aantal instellingen in Italië en Spanje klant bij EliAS.

Het einde van ELiAS

Niettegenstaande dit veelbelovend begin belandt ELiAS toch in woelige wateren. De concurrentie van de vele spelers binnen deze nichemarkt is onverbiddelijk. **In oktober 2002** moet EliAS de boeken neerleggen. Dit gebeurt in een periode waarin LIBISnet zou migreren naar het nieuwe AMICUS-systeem. Omdat de functionaliteiten van AMICUS nog verre van klaar zijn, besluit de KU Leuven om de implementatie en het eventueel zelf verder ontwikkelen van AMICUS stop te zetten. LIBIS krijgt dan groen licht om op zoek te gaan naar een nieuw systeem. Het startschot voor een nieuw verhaal – dat van Aleph (zie feit #18) – is gegeven.

#13

IPAC

De invoering van IPAC

Met de intrede van het internet is er ook nood aan een OPAC die via het internet geraadpleegd kan worden. IPAC, de Internet Public Access Catalogue, wordt **eind september 1997** in gebruik genomen.

Vanaf dan kan iedereen vanop een pc die aangesloten is op het KU Leuvennet, niet alleen de LIBIS-catalogus raadplegen maar natuurlijk ook een aantal taken uitvoeren die vroeger alleen aan de balie konden.

Zo wordt het onder meer mogelijk om een uitgeleend boek te reserveren of de uitleentermijn van een boek te verlengen zonder dat je hiervoor naar de bibliotheek hoeft te gaan.

Een half jaar later

Een half jaar na de invoering van IPAC is het tijd voor een evaluatie. Ondertussen lopen de OPAC (consultatie van de catalogus via het mainframe) en de IPAC korte tijd parallel. Blijkt echter dat vele bibliothecarissen een afwachtende houding aannemen en de faciliteiten van IPAC waarmee zelfbeheer van de bibliotheek mogelijk wordt, niet activeren.

Deze terughoudendheid komt voort uit de vrees dat men de controle zal verliezen en dat vele gebruikers zich zullen laten verleiden tot nutteloze aanvragen. Nochtans voorziet IPAC dat alle transacties gecontroleerd worden volgens de regels van de LIBIS' uitleenpolitiek. In het algemeen is het IPAC-systeem dan ook weinig bekend. Behalve bij intensieve bibliotheekgebruikers die vaak jonge onderzoekers zijn.

Toenemende waardering voor IPAC

Met de tijd raakt IPAC als webtoegang naar LIBIS steeds meer ingeburgerd. Voor de gebruiker voelt werken in een Windows-omgeving alsmaar natuurlijker aan. De flexibiliteit van het systeem wordt steeds meer gewaardeerd. Werken via de klassieke terminal is niet langer de favoriete methode, nu de voordelen van de Internet Public Access Catalogue (IPAC) steeds duidelijker worden.

#14

VL-ICOON

Een databank voor de hedendaagse erfgoedinstelling

Vanaf 1998 werkt LIBIS mee aan het onderzoeksproject VL-ICOON. Deze afkorting staat voor 'integratie van iconografische gegevensbestanden van het gebouwde patrimonium in Vlaanderen'. Met dit project wil men in de eerste plaats de ontsluiting van iconografische documentatie vergemakkelijken. Om dit te kunnen realiseren, wordt er eerst nagegaan aan welke criteria dit soort databank moet voldoen. Vervolgens worden deze criteria daadwerkelijk in de praktijk omgezet zodat er effectief een databank gecreëerd wordt die aan de noden van een 21ste eeuwse erfgoedinstelling beantwoordt.

Databanken linken

Bij dit onderzoek worden 6 monumentendatabanken betrokken. Ze bevatten beeldmateriaal, beschrijvingen van gebouwen en plaatsen, thesaurusdatabanken, …

Wat dit onderzoeksproject vernieuwend maakt, zijn niet zozeer de digitale bestanden maar wel de uitwerking van de metadata. De metadataobjectendatabank zorgt namelijk voor een directe link tussen alle databanken. Ook de terbeschikkingstelling van de databank van de Afdeling Monumenten en Landschappen van de Vlaamse Gemeenschap help dit project vooruit.

Theorie en praktijk

De interdisciplinaire samenwerking tussen het Raymond Lemaire International Centre for Conservation (een partner van de KU Leuven) en de medewerkers van LIBIS die ervaring hebben met bibliotheekinformatica zorgt ervoor dat het theoretisch onderzoek meteen aan de werkelijkheid kan getoetst worden en zonder veel vertraging in de praktijk kan omgezet worden. **In 2002** wordt het onderzoeksproject afgesloten.

#15

Centrale Openbare Bibliotheek Leuven stapt in DOBIS/LIBIS

Van TINLib naar DOBIS/LIBIS

In 1999 sluiten KU Leuven/LIBIS en de stad Leuven een overeenkomst voor de automatisering van de Centrale Openbare Bibliotheek. Tot dan maakte de bibliotheek gebruik van TINLib, een andere automatiseringsapplicatie. **In 2000**, gaat de openbare bibliotheek dan met het nieuwe systeem van start waarbij DOBIS/LIBIS werd gekoppeld aan Vlacc. Tegelijkertijd wordt in diezelfde periode IPAC als eindgebruikerstoepassing uitgerold. Kort daarna wordt al gestart met zelfuitleenbalies waarvoor een overeenkomst met Kno-Tech werd gesloten.

Pilootbibliotheek voor PBS

Later zal Leuven een van de grote pleitbezorgers voor het PBS Vlaams-Brabant zijn. **In 2006** is de Centrale Openbare Bibliotheek een van de drie pilootbibliotheken die van start gaan met het Provinciaal Bibliotheeksysteem Vlaams-Brabant (zie feit #21).

#16

LibriVision

Een nieuw zoeksysteem

14 november 1999. Het nieuwe zoeksysteem, LibriVision, gaat van start voor de gebruikers van KU Leuven-Net. Aan dit project heeft LIBIS – samen met Elias NV (zie feit #12) – 3 jaar gewerkt. Deze webinterface is een voorloper van het Unified Resource Discovery & Delivery concept. LibriVision wil de gebruiker namelijk de mogelijkheid bieden om op een eenvormige en eenvoudige manier zoveel mogelijk informatiebronnen te kunnen bevragen. Tot dan was de gebruiker vaak afhankelijk van allerlei verschillende interfaces die het zoeken bemoeilijkten. Ook het koppelen van zoekresultaten was een haast onmogelijke opdracht. De komst van LibriVision maakt hier een einde aan.

Een stap voorwaarts

Met het nieuwe systeem is het voortaan mogelijk om een heel aantal stappen van het zoekproces te integreren. Vanaf nu kan de selectie van informatiebronnen, het gelijktijdig zoeken in verschillende bronnen en de koppeling naar relevante informatie in andere databanken, websites op een geïntegreerde en gebruiksvriendelijke manier verlopen. Deze koppeling naar andere databanken betekent concreet dat gebruikers in een gigantisch aanbod van datainformatie kunnen zoeken. Dat dit **in 1999** voor de gebruiker van thuis uit kan, is een grote stap voorwaarts. Het is duidelijk dat LibriVision de weg baant naar een tijd van nieuwe, ongeziene mogelijkheden op het vlak van geïntegreerd zoeken.

#17

Academische Bibliografie

AMICUS™
Version 3.0

Een centrale databank

Alle academische publicaties van de KU Leuven worden **sinds 1997** centraal verzameld door de dienst Onderzoekscoördinatie. **Tot 1999** wordt hiervoor gebruikgemaakt van Reference Manager en Procite databanken. De data worden veelal afzonderlijk ingevoerd door administratieve medewerkers die niet meteen experts zijn op het vlak van bibliografische beschrijvingen.

Daarom groeit het idee om een centrale en gemeenschappelijke databank aan te maken waarbij getraind bibliotheekpersoneel zou instaan voor het invoeren van data. Dit biedt het voordeel dat kwaliteitsvolle beschrijvingen aangemaakt worden op basis van een reeks uniforme regels. Maar ook wordt het mogelijk om vanuit SAP-data te koppelen zodat er op een geautomatiseerde manier statistieken kunnen gegenereerd worden die interessante inzichten leveren omtrent de financiering van de onderzoekseenheden, departementen en faculteiten.

Om hierop een antwoord te bieden wordt dan ook beslist om **vanaf 2000** over te schakelen naar AMICUS, het nieuwe bibliotheeksysteem dat in diezelfde periode ook voor de partners van LIBISnet uitgerold wordt. **Sinds 2007** zit de academische bibliografie in Lirias (zie feit #23).

#18

Aleph live!

Van Links naar rechts: Prof. Koen Debackere, Rector Marc Vervenne, Dirk Aerts, Bart Peeters, Gregory Peeters en Luc Lannoy.

Op zoek naar een nieuwe software

Nu het hoofdstuk ELiAS (zie feit #12) met de bijhorende AMICUS-software afgesloten is, gaat LIBIS op zoek naar een nieuwe opvolger voor DOBIS/LIBIS. **In september 2003** vindt de selectie plaats. Zes kandidaten hebben zich ingeschreven voor de 'onderhandelingsprocedure voor de aankoop van een geïntegreerd bibliotheekbeheerssysteem (ILMS) voor de KU Leuven en zijn bibliotheekpartners'. De kandidaten gaan door een streng selectieproces. Er wordt van hen verwacht dat ze gedurende een drietal dagen productdemonstraties geven. Ook worden er een drietal referentiesites bezocht zodat men zich een zo volledig mogelijk beeld kan vormen van de nieuwe partner met wie men in zee zal gaan.

Het selectieproces

De doorslaggevende factoren waarop de selectie gebaseerd wordt, verschillen niet veel van de criteria die vandaag gehanteerd worden.

Technische specificaties, de dienst na verkoop, het projectplan, de totale kostprijs, de garantie, het onderhoud van het systeem, maar vooral de beschikbare functionaliteit zijn de belangrijkste aspecten waarop de aankoopbeslissing gebaseerd wordt.

Een uitgebreide beoordeling

De beoordeling van het lastenboek gebeurt in samenwerking met een zevental projectgroepen die speciaal voor dit project opgericht worden. Deze projectgroepen worden telkens per module georganiseerd en beschikken elk over een LIBIS-medewerker die als begeleider wordt aangeduid. Dit principe geldt zowel voor catalografie, onderwerpsontsluiting, circulatie, acquisitie, periodieken, eindgebruiker, elektronische bronnen als IBL. Op al deze domeinen komt Aleph van Ex Libris als beste product uit de bus. Hieruit blijkt dat Aleph zowel op functioneel als op technisch vlak scoort. Ook het gegeven dat Ex Libris op het gebied van projectplanning sterk in z'n schoenen staat, is een pluspunt.

De teerling is geworpen

Begin 2004 wordt de finale beslissing genomen. In de loop van de maand januari wordt de server waarop Aleph zal draaien, besteld en geïnstalleerd. **Op 11 februari 2004** vindt de kick-off vergadering met Ex Libris plaats en **in juni 2004** is een eerste testconversie beschikbaar. Het duurt nog enkele maanden vooraleer het Aleph-systeem in productie kan worden genomen. Maar **op 2 februari 2005** is het zover: Aleph gaat live! Al gauw volgt een periode van conversies van nieuwe LIBISnet-partners. Het Aleph-systeem wordt nadien ook uitgerold voor de openbare bibliotheeksystemen PBS en Open Vlacc. **In de zomer van 2014** wordt Aleph voor LIBISnet vervangen door Alma (zie feit #36).

#19

Samenwerking Ex Libris

Het startpunt van de samenwerking

De samenwerking tussen LIBIS en Ex Libris dateert **van 2004**. Het jaar waarin LIBIS voor de bibliotheeksoftware Aleph kiest. Vanaf dan werken LIBIS en Ex Libris op heel wat vlakken samen. Dit is niet zo verwonderlijk gezien de ervaring en expertise die het LIBIS-team samen met z'n bibliotheekpartners door de jaren heen kon opbouwen. Zo heeft LIBIS zelf bibliotheek- en aanverwante software ontwikkeld. Komt daarbij dat de voortdurende uitbreiding van LIBISnet ervoor zorgt dat LIBIS' expertise rond internationale standaarden en data-conversie alsmaar toeneemt. Het is de verzameling van die kennis en expertise waarop Ex Libris graag beroep doet. Vooral bij het ontwikkelen en opstarten van nieuwe projecten en bibliotheeksoftwarepakketten.

De samenwerking rond Alma

De ontwikkeling van Alma, een proces dat **in 2008** van start gaat, illustreert welke meerwaarde een samenwerking met LIBIS met zich kan meebrengen. LIBIS wordt namelijk gevraagd om samen met medewerkers van Boston College, Princeton University (US) en Purdue University (US) mee te werken aan en input te geven voor de ontwikkeling van een nieuw Unified Resource Management bibliotheeksysteem dat Ex Libris wil ontwikkelen. Het is vooral LIBIS' expertise op het vlak van de werking van bibliotheeknetwerken die waardevolle informatie oplevert.

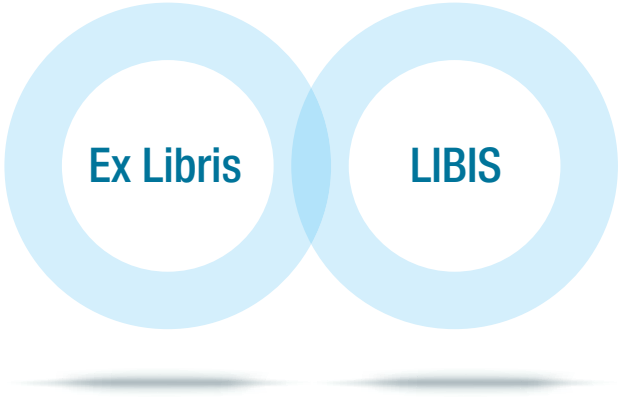

Samenwerken rond Primo UI

Vanaf de zomer van 2015 werkt LIBIS mee aan de nieuwe Primo UI (User Interface). Een aantal functionaliteiten worden onder de loep genomen om de gebruiksvriendelijkheid te garanderen. Gebruikersonderzoeken worden ingeschakeld, LIBIS focust daarbij vooral op gebruiksvriendelijkheid waarvoor gebruikersonderzoeken worden georganiseerd. Bij deze onderzoeken wordt er gepeild naar de ervaringen van eindgebruikers. Dit gebeurt aan de hand van observaties en vragenlijsten. Doordat LIBIS over een breed netwerk beschikt, houden de bevindingen rekening met een gevarieerd gebruikerspubliek.

Samenwerken rond Alma UX

Een ander voorbeeld van een development partnership is het project Alma UX (User Experience). Binnen dit project wordt het bibliotheeksysteem Alma beoordeeld op het vlak van gebruiksvriendelijkheid en gebruikerservaring. Samen met het Getty Research Institute (US), Monash University (Aus), Northwestern University (US), State Library of Queensland (Aus), Universität Mannheim (Dui), University of Oslo (Noo), University of Tenessee-Knoxvile (US) en University of Wisconsin-Madison (US) geeft LIBIS input voor een geoptimaliseerde gebruikers-interface en -ervaring. Dit optimalisatieproces vindt plaats in samenspraak met haar bibliotheekpartners van de KU Leuven en partners van LIBISnet.

#20

De elektronische bibliotheek

De implementatie van SFX

In 2005 zet de KU Leuven een belangrijke stap in het transformatieproces van een klassieke naar een elektronische bibliotheek. Het is het jaar waarin SFX geïmplementeerd wordt. SFX is een OpenURL linker en wordt ook wel een 'context sensitive linking system' genoemd. Gebruikers kennen SFX vooral als de LibriLinks-knop die verschijnt bij referenties in bibliografische databanken en in de catalogus. Via deze knop krijg je een menu met relevante links over het onderwerp. Dit zijn links naar de integrale online tekst van de publicatie(s) die in verband met het gezochte onderwerp gevonden werd(en). Het menu vertelt je evenzeer waar de papieren versie of andere gerelateerde informatie gelokaliseerd is.

Geautomatiseerde catalogisering

SFX biedt nog een ander voordeel. Dankzij de kennisdatabank die aan SFX gekoppeld is, kan het catalogiseringsproces gerationaliseerd worden. Want met SFX zijn de bibliografische beschrijvingen van online tijdschriften waarop je geabonneerd bent, niet langer nodig.

LibriSourcePlus

Een tweede belangrijke stap in de evolutie van de bibliotheken van de KU Leuven is de lancering van de 'federated search tool MetaLib'. Deze vindt plaats tijdens het **najaar 2006**. MetaLib is de opvolger van LibriSource, een door LIBIS ontwikkelde zoektool waarmee je op een gemakkelijke manier databanken en andere e-bronnen waar je instelling toegang tot heeft, kan spotten.

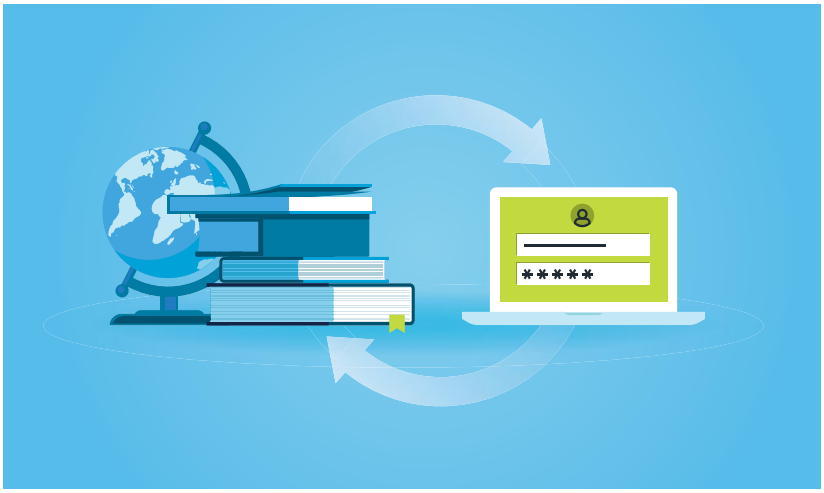

De nieuwe zoekinterface krijgt dan ook de naam LibriSourcePlus. Het pluspunt bestaat erin dat je niet enkel informatie in databanken kan opzoeken, dankzij een uniforme interface kan dit zoekproces in verschillende databanken op een simultane manier verlopen. **In 2007** worden LibriLinks en LibriSourcePlus uitgerold naar alle instellingen van de Associatie KU Leuven.

De geschiedenis van geïntegreerd zoeken

Eigenlijk is LibriSourcePlus een aanzet tot het 'one-stop-shop' zoeksysteem dat je vandaag in de elektronische bibliotheken aantreft. Alleen heeft 'federated search' zo zijn beperkingen. De gebruiker kan namelijk maar een beperkt aantal databanken gelijktijdig doorzoeken. Ook is de lijst van zoekresultaten niet gerangschikt volgens relevantie. En de zoekmogelijkheden in de verschillende databanken waarnaar geconnecteerd wordt, zijn beperkt. De nieuwe 'discovery tools' die later op de markt komen, hebben deze nadelen niet, omdat de data centraal genormaliseerd en geïndexeerd worden. De KU Leuven en LIBIS zijn er dan ook snel bij om de discovery service Primo met Primo Central te implementeren.

De evolutie van de back office

De performante elektronische bibliotheek bestaat niet enkel uit een efficiënte zoekinterface voor online informatie. Een goed werkende back-office waar e-bronnen efficiënt beheerd worden, is eveneens noodzakelijk. Zo is er bijvoorbeeld de belangrijke back office taak om licentieinformatie bij te houden en raadpleegbaar te maken. **In 2008** kan het bibliotheeksysteem dit soort toenemende vraag niet invullen. Het is meteen de reden voor de KU Leuven om de applicatie Verde van Ex Libris voor het beheer van elektronische bronnen in gebruik te nemen. Later zal deze functionaliteit ingevuld worden door Alma. Dit is het huidige bibliotheeksysteem waarmee bibliotheken over een back office beschikken waarin ze zowel hun elektronische, fysieke als digitale bronnen op een geïntegreerde manier kunnen beheren (zie feit #36).

#21

PBS

(Provinciaal Bibliotheeksysteem Vlaams-Brabant)

Een centraal bibliotheek-systeem

Eind 2004 sluit de Provincie Vlaams-Brabant een samenwerkingsakkoord met de KU Leuven en LIBIS voor de uitbouw van het Bibliotheeknet Vlaams-Brabant. **In april 2006** gaan de eerste drie bibliotheken (Leuven, Londerzeel, Zaventem) van start. In de loop van de jaren wordt deze dienstverlening verder uitgebreid en jaarlijks treden nieuwe gemeenten toe tot het Provinciaal Bibliotheeksysteem, PBS Vlaams-Brabant. Met als resultaat dat er vandaag 40 gemeenten met meer dan 80 deelbibliotheken deel uitmaken van het PBS Vlaams-Brabant.

Implementatie van Aleph

De software die voor het PBS gebruikt wordt, is Aleph. De implementatie van deze software is het resultaat van een samenwerking tussen LIBIS en Ex Libris. Aanvankelijk focust LIBIS zich vooral op het projectmanagement dat bij de migratie en set-up komt kijken. Maar ook de training, de functionele analyse, de verdere configuratie, de helpdesk en de migratie van nieuwe toetreders voor het provinciale bibliotheeksysteem zijn domeinen waarop LIBIS zich toelegt. In de loop der jaren zal de provincie deze taken zelf opnemen.

LIBIS' takenpakket

De taken die LIBIS vandaag verder op zich neemt, zijn vooral het runnen van de tweedelijnshelpdesk en het ontwikkelen van nieuwe functionaliteiten.

Ook andere taken blijven onder de bevoegheid van LIBIS vallen. Zoals het genereren van nieuwe rapporten en statistieken, upgrades, back-ups, het technisch onderhoud van het systeem, de configuratie en aanpassingen, grote opkuisoperaties, integraties met derden (bijvoorbeeld: allerlei SIP2 integraties voor zelfuitleen en betaalautomaten), het opladen van data uit de OpenVlacc catalogus, het aanleveren van data voor AquaBrowser en uiteraard het converteren van de gegevens van nieuwe toetreders tot het PBS. Ook de Nederlandse vertaling van de interface is een samenwerking tussen de provincie en LIBIS.

Enkele cijfers

Momenteel bevat het PBS meer dan 8.200.000 bibliografische beschrijvingen met ongeveer 3.500.000 holding records en 2.500.000 item records. In de lezers-file zitten ongeveer 330.000 records en zijn er meer dan 650 staff users in gebruik.

Jaarlijks zijn er nu ongeveer 4.000.000 ontleningen, 1.400.000 verlengingen en meer dan 90.000 reservaties*.

Stand van zaken

Vandaag maken een twintigtal gemeenten gebruik van zelfuitleen- en/of betaal-automaten waarvoor een integratie met de software van verschillende leveranciers werd opgezet (Biblioteca, Kno_tech, HSPro-itrack, Tracs, Xafax, Aturis, Nedap, 3M, ...). De meest gangbare modules en functionaliteiten van Aleph zijn actief. Het gaat over de pijlers: zoeken, bestellen, catalografie en circulatie. De bibliotheek die het meest recent tot het PBS is toegetreden, is Oud-Heverlee. Nadat een reeks test-migraties door LIBIS uitgevoerd zijn, gaat deze bibliotheek **op 24 april 2017** live.

* Deze cijfers zijn gebaseerd op data van 2016.

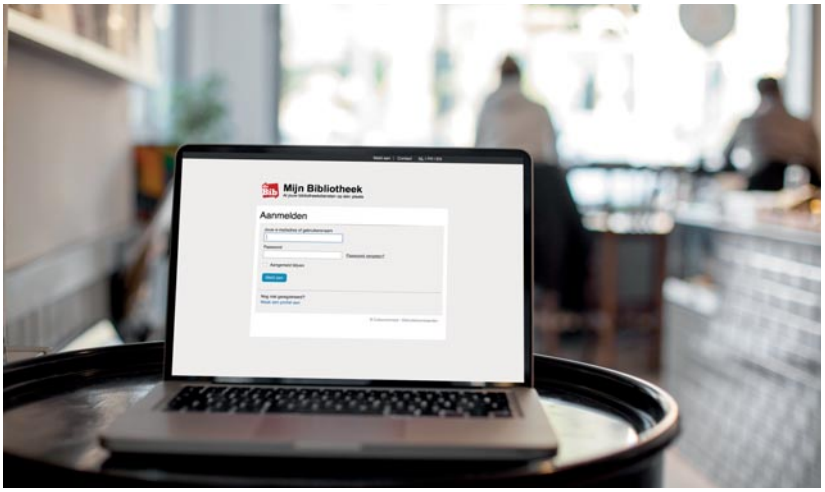

#22

Open Vlacc

Aleph & de Vlaamse Centrale Catalogus

Open Vlacc of de Vlaamse Centrale Catalogus is het centrale bibliografische achtergrondbestand voor de Vlaamse openbare bibliotheken. De beschrijvingen worden aangemaakt en onderhouden door catalografen van de bibliotheken van Antwerpen, Brugge, Brussel, Gent, Leuven, de Provinciale Bibliotheek Limburg en het Bibliografisch centrum van Cultuurconnect. **Sinds oktober 2007** gebeurt dit via Aleph nadat eerder **in 2005** het contract tussen het toenmalige VCOB en Ardatis voor VLACC II (de opvolger die voor VLACC) werd opgezegd. LIBIS doet hiervoor reeds **in 2006** demo's en een proof of concept. **In december 2006** wordt het contract getekend. 10 maanden later, **in oktober 2007**, is Open Vlacc een feit.

Voor alle openbare bibliotheken

Alle openbare bibliotheken in Vlaanderen kunnen de kwalitatief rijke records die worden aangemaakt in Open Vlacc overnemen in hun eigen catalogus. Dit gebeurt via de provinciale bibliotheeksystemen of hun eigen systeem. Er kunnen voor alle soorten materialen beschrijvingen in de catalogus aangemaakt worden. Zo kan dat onder meer voor het muziekmateriaal dat wordt aangereikt door de Centrale Discotheek van Rotterdam (CDR). Deze records worden opgeladen in de VLACC-catalogus. **Sinds 2009** kunnen er ook aangekondigde boeken vanuit de uitgeverswereld (via Boek.be) opgenomen worden in de catalogus. Deze records worden in een aparte omgeving ingeladen en kunnen door de expert catalografen overgenomen worden. Op die manier kunnen 'precatalografische' records in de Open Vlacc catalogus aangboden worden. De bedoeling hiervan is om zo snel mogelijk zoveel mogelijk kwalitatief goede records aan alle openbare bibliotheken aan te bieden.

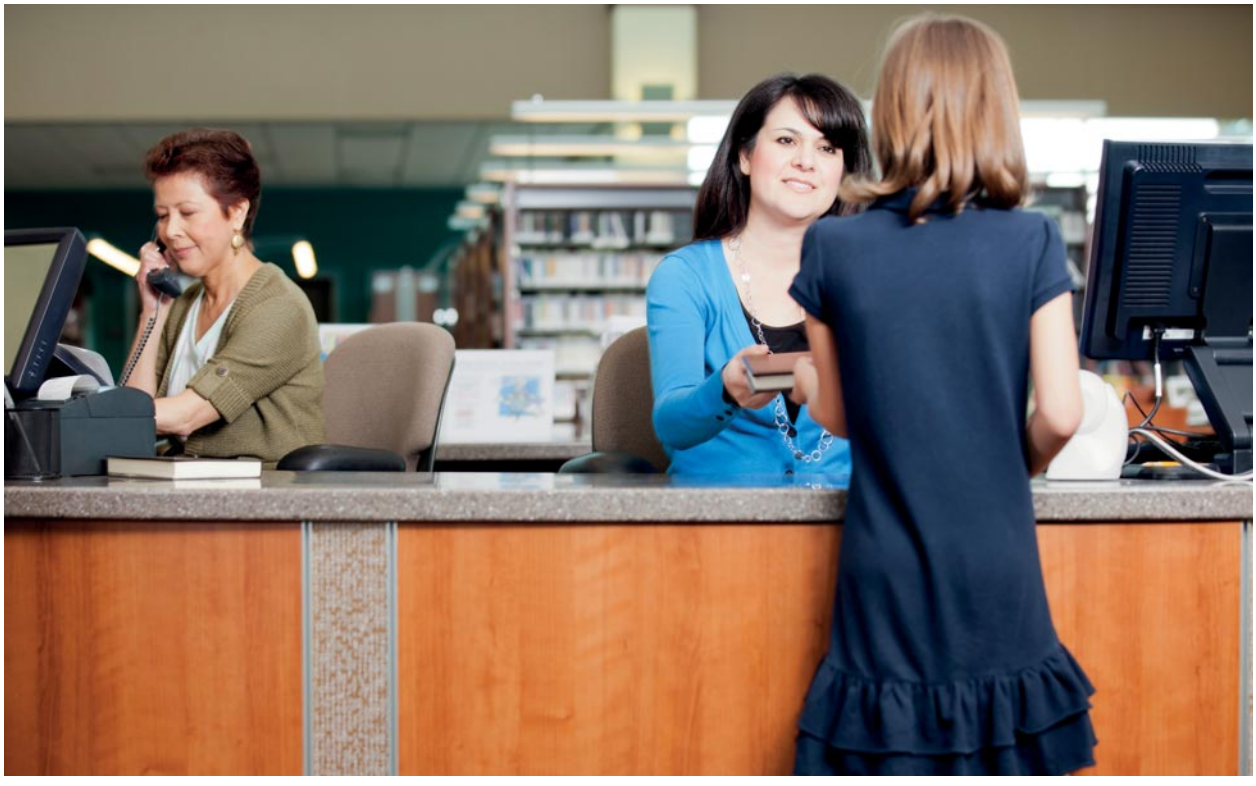

#23

Lirias

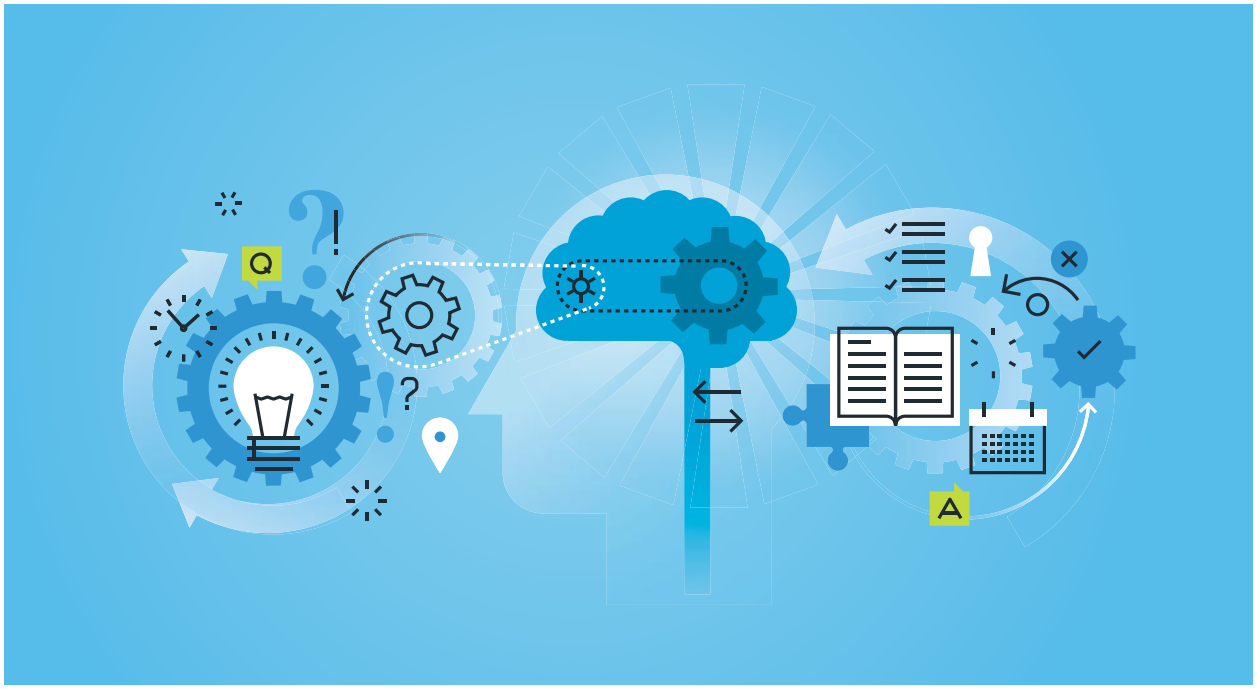

Het ontstaan

In 2005 start er op initiatief van de dienst Onderzoekscoördinatie een denkproces met als inzet: de vervanging van de Academische Bibliografie op basis van Amicus. Publicaties worden tot dan aan de bibliotheek bezorgd die ze vervolgens in de Academische Bibliografie invoert. Al van in het begin wordt duidelijk gesteld dat gebruiksvriendelijkheid voor de onderzoeker het focuspunt van dit nieuwe systeem vormt. Dat de onderzoekers zelf data kunnen invoeren, is een belangrijk basisprincipe binnen het nieuwe concept. Met de hulp van een jobstudent wordt er een prototype op basis van Dspace gebouwd. In een latere fase zal het de naam Lirias krijgen.

Lirias live. Toen en nu.

Na de migratie van de data uit de Academische Bibliografie gaat Lirias **in 2007** live. Ondertussen wordt de ontwikkeling van Dspace verder ondersteund door @mire (een spin-off van de KU Leuven). **In 2011** worden ook de leden van de Associatie opgenomen in Lirias.

Perspectief

In 2016 wordt er besloten om een grondige upgrade van Lirias door te voeren. Deze upgrade heeft als perspectief de gebruiksvriendelijkheid en de inzetbaarheid nog verder te optimaliseren. Hiervoor zal een combinatie van Elements (Symplectic) en Dspace uitgerold worden.

Anno 2017 bevat Lirias meer dan 400.000 referenties. Binnen het kader van de uitrol van het open access beleid van de KU Leuven vormt het een belangrijk instrument.

#24

LIBIS-oplossingen door de jaren heen

Dat de informatieoplossingen van LIBIS de voorbije jaren voortdurend in beweging waren, bewijzen deze screenshots.

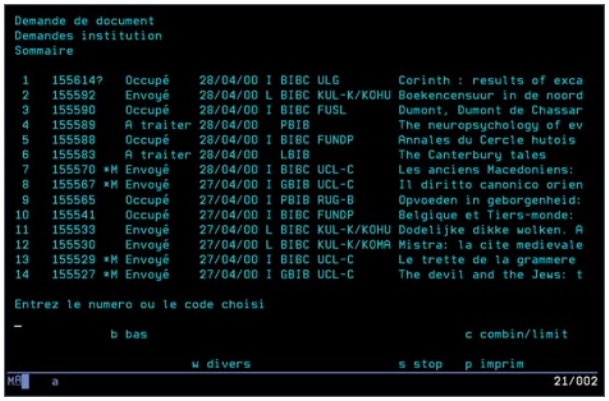

- **DOBIS/LIBIS**
  DOBIS/LIBIS anno 2000 - Franstalige module – overzicht uitgaande aanvragen IBL-dienst van de Centrale Bibiotheek van de KU Leuven

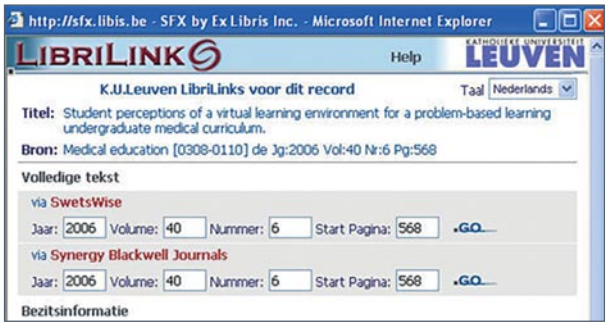

- **SFX**
  SFX anno 2005 - OpenURL linker genaamd LibriLinks

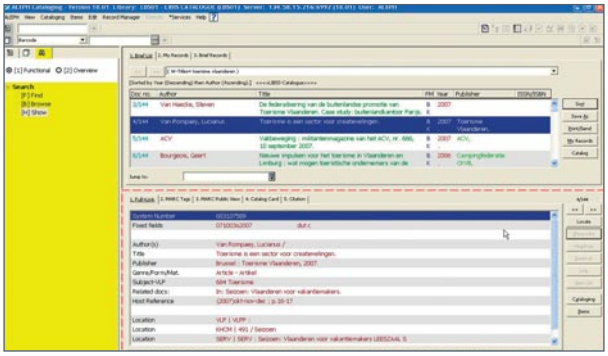

- **Aleph**
  Aleph anno 2007 - Cataloguing in Aleph 18.1

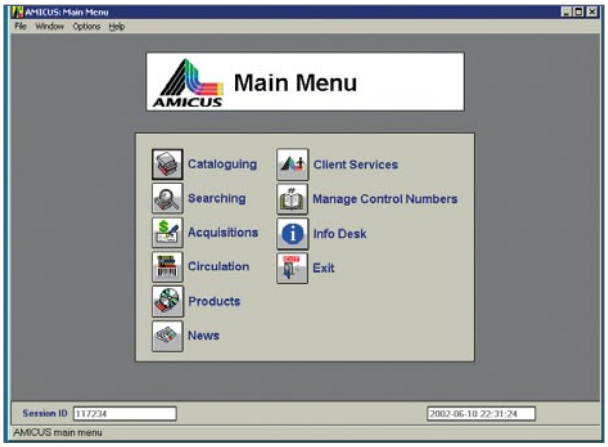

- **AMICUS**
  AMICUS anno 2002 - Hoofdmenu

- **IPAC**
  IPAC anno 1997 - Zoekinterface Openbare Centrale Bibliotheek Leuven

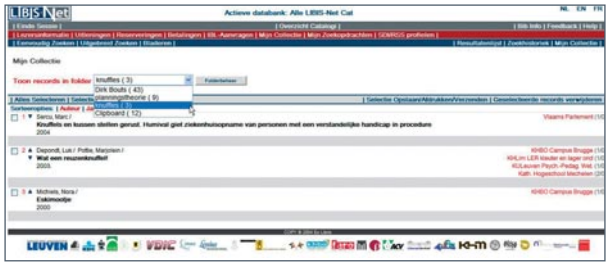

- **LIBISnet Opac**
  Aleph Opac anno 2008 - LIBIS-Net Catalogus

- **Scope Archive**
  Lias anno 2014 - scopeArchiv OPAC

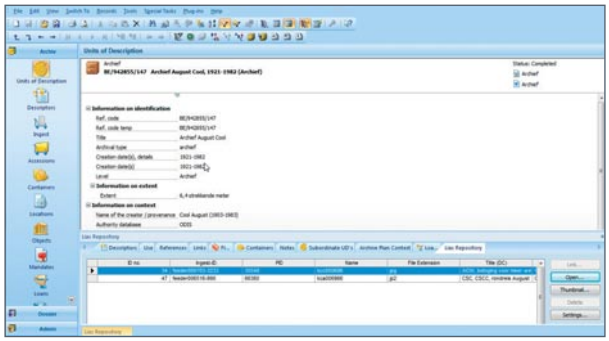

- **Lias**
  Lias anno 2014 - scopeArchiv staff interface

- **LibriVision**
  LibriVision anno 2000 - KU Leuven zoekinterface

- **CollectiveAccess**
  CollectiveAccess anno 2017 - Integrated Database for Early Music (Alamire Foundation)

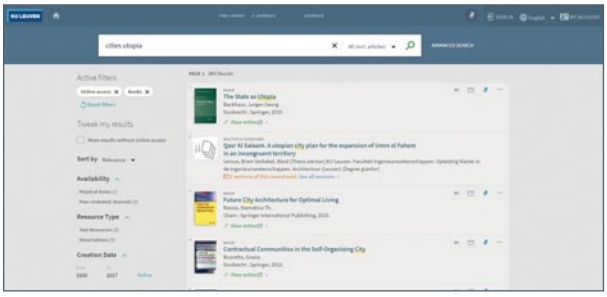

- **Limo preview nieuwe UI**
  Limo anno 2017 - Preview resultatenlijst van de nieuw UI

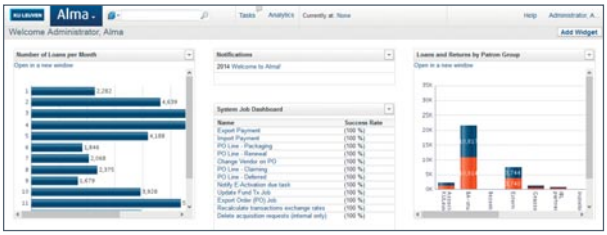

- **Alma**
  Alma anno 2017 - Homepage

#25

Lias live!

De lancering

In oktober 2010 wordt Lias officieel gelanceerd. Lias staat voor Leuvens Integraal Archiveringssysteem. Lias komt tot stand als antwoord op een vraag van de erfgoedinstellingen aan de KU Leuven. Het KADOC, de Faculteit Godgeleerdheid, de Universiteitsbibliotheek en het Universiteitsarchief vragen naar geautomatiseerde oplossingen waarmee ze hun archief kunnen beheren en bewaren. Het antwoord van LIBIS en de erfgoedinstellingen bestaat erin hun expertise op het vlak van geautomatiseerde archivering onder de verzamelnaam, Lias, te bundelen.

Een systeem in evolutie

Het systeem wordt op twee pijlers gebouwd: een archiefbeheerssysteem (scopeArchiv) en een digitaal depot (DigiTool). Archieven en ander documentair erfgoed kunnen op die manier niet alleen beheerd maar ook duurzaam bewaard worden.

Ook instellingen buiten de KU Leuven vinden de weg naar Lias. Lias evolueert mee met de nieuwe ontwikkelingen en verzekert op die manier een professionele dienstverlening voor zowel bestaande als nieuwe partners.

De introductie van Rosetta

De veranderingen in de digitale wereld vinden aan een steeds sneller tempo plaats. Bovendien worden ze steeds ingrijpender. Om hierop te kunnen inspelen wordt **in 2012** Rosetta aan het Lias-pakket toegevoegd. Dit digitaal depot focust op duurzame langetermijnbewaring. DigiTool blijft nog een tijd naast Rosetta operationeel om een vlotte integratie met andere LIBIS-producten te verzekeren.

Focus op duurzaam bewaren

Vanaf 2013 wordt DigiTool geleidelijk vervangen door Rosetta. Hiervoor wordt de LIBIS-Resolver ontwikkeld, een applicatie die een vlotte overgang mogelijk maakt.

In 2015 kiest LIBIS voor een nieuwe naam van het digitaal depot. Met Teneo, de Latijnse term die 'ik bewaar' betekent, wil LIBIS niet alleen het duurzaam bewaren van archieven in de kijker plaatsen maar ook het overkoepelende karakter van Teneo benadrukken. Voortaan wordt Teneo immers uitgerold binnen andere dienstverleningen (zie feit #39).

Naar de toekomst toe

Vandaag blijft Lias de uitdaging aangaan met allerlei soorten heterogene archieven van instellingen binnen en buiten de KU Leuven. Nieuwe ontwikkelingen zoals het uitbouwen van virtuele leeszalen worden op de voet gevolgd en verdere optimalisaties worden gerealiseerd.

Ondertekening Lias overeenkomst 5 april 2006

Prof. Mathijs Lamberigts, Etienne D'hondt, René Florizoone, Prof. Jan Roegiers, Prof. Mel Collier, Prof. Koen Debackere, Prof. Jan De Maeyer

#26

Van mainframe naar cloud

Een terugblik naar 45 jaar geleden

Informatisering heeft de voorbije decennia een enorme impact gekregen op de manier van denken, van leven en van zaken doen. Maar ook de informatica zelf is door een gigantisch veranderingsproces gegaan. Dankzij de gemeenschappelijke uitbating met een extern bedrijf, Orda-B, doet de geautomatiseerde dataregistratie **in de jaren 60** haar intrede aan de Leuvense universiteit. Dit is de tijd van de mainframe, een grote centrale computer waarin de gegevens via ponskaarten en magnetische banden ingevoerd worden.

Een nieuw tijdperk breekt aan

Wat betekent de introductie van de mainframe in die tijd voor de bibliotheken? Voor het eerst wordt het mogelijk om verschillende collecties via één gemeenschappelijke catalogus te raadplegen. Men kan voortaan het bezit van een bibliotheek raadplegen zonder zich naar de fysieke locatie van een catalogus te verplaatsen. Hierdoor worden de steekkaarten snel verleden tijd. Met DOBIS/LIBIS, het bibliotheeksysteem dat op krachtige mainframe technologie gebaseerd is, breekt dan ook een nieuw tijdperk aan.

De revolutie van de PC

Begin jaren 80 kondigt zich een andere revolutie aan met het verschijnen van de PC. Aanvankelijk is een PC een persoonlijk werkstation waarin men gegevens kan verzamelen en bewerken. Het is een instrument dat ideaal is voor tekstverwerking en het einde van de typemachine aankondigt.

Later zal blijken dat men deze werkstations ook met elkaar kan verbinden en er succesvolle computernetwerken mee kan opzetten.

Aleph voor LIBISnet

Door de opkomst van minicomputers (o.a. gebaseerd op RS6000-technologie) wordt het gebruik van de mainframe afgebouwd en worden client-server toepassingen de norm. Met de overgang naar Aleph gaat LIBIS mee in deze trend. (zie feit #19)

Een nieuwe gamechanger: de internetbrowser

Vanaf het **begin van de 21ste eeuw** zal het internet en de webbrowser de manier van werken grondig veranderen. Van dan af zijn informatisering en web niet meer los te koppelen en wordt allerlei hardware met cryptische besturingssystemen irrelevant. Back office en technische processen worden via de internetbrowser voor iedereen toegankelijk.

Cloudtechnologie

'Cloud computing' heeft het huidige technologielandschap grondig hertekend. Een sprekend voorbeeld hiervan is Alma, het bibliotheeksysteem dat van bij de conceptuele fase al helemaal doordrongen is van de cloudtechnologie en clouddiensten. Hierbij is het belangrijk te onderstrepen dat dankzij de cloudtechnologie heel wat onderhoud en andere technische updates verleden tijd zijn waardoor er meer tijd vrijkomt om zich toe te leggen op de optimalisering van kerntaken en werkprocessen.

#27

UniCat

Overkoepelende Belgische catalogus

In april 2011 gaat UniCat online. UniCat staat voor Union Catalogue of Belgian Libraries. Zoals de naam aangeeft, is deze catalogus de verzamelplaats voor de eerste collecties van Belgische wetenschappelijke bibliotheken. De participerende organisaties zijn Anet, Koninklijke Bibliotheek van België, LIBISnet, Universiteit Gent, Université Catholique de Louvain, Université Libre de Bruxelles, Université de Liège en Vrije Universiteit Brussel. Samen vertegenwoordigen ze een collectie van meer dan 14 miljoen records. Intussen hebben een hele reeks bijkomende instellingen zich aangesloten.

#28

Start van het LIBISzine

Het eerste LIBISzine

April 2011. Het eerste LIBISzine rolt van de persen. Dit magazine wil de lezer inhoud aanbieden waarmee hij zijn inzichten rond informatieoplossingen en -technologie kan aanscherpen. Ook brengt het magazine artikels die dieper ingaan op de projecten van LIBIS. LIBISzine geeft partners een forum om hun instelling in de kijker te plaatsen. De voorbije 6 jaar bracht het magazine een hele reeks inspirerende interviews met informatie-experten, wetenschappers en opiniemakers.

Tweejaarlijks tijdschrift

LIBISzine verschijnt twee keer per jaar. De printversie wordt per post bezorgd. Maar er is ook de digitale versie die via www.libis.be toegankelijk is. Soms komt er een speciale editie uit. Voor de vakbeurs 'Informatie aan Zee' werden speciale edities uitgebracht: 'LIBIS aan Zee'. Met het speciaal nummer 'Service for Researchers' wordt aan de hand van verschillende cases de dienstverlening voor wetenschappers in de verf gezet.

#29

Limo live!

Lancering van een nieuwe discovery service

Voor de lancering van Limo, LIBIS' front office applicatie, gaan we terug naar **september 2011**. In die maand gaat de bibliotheek van de KU Leuven als eerste in Vlaanderen live met de nieuwe discovery service. Aan deze lancering gaat een periode van intensieve voorbereiding vooraf. Een projectgroep van bibliotheken en LIBIS bekijken de configuratie in detail en testen het systeem uit zodat de roll-out zo vlot mogelijk kan verlopen.

Een afgeleide van Primo

Limo, de vernieuwde zoekinterface, is gebaseerd is op de software Primo van Ex Libris. De vernieuwing bestaat erin dat het met Limo mogelijk wordt om via één centrale zoekinterface toegang te krijgen tot zowel de gedrukte als elektronische collecties van een instelling. Voortaan kan er op artikelniveau gezocht worden dankzij Primo Central, een databank van honderden miljoenen wetenschappelijke artikels en e-books. Andere nieuwigheden zijn bijvoorbeeld de sortering van zoekresultaten op basis van relevantie of het verfijnen van zoekresultaten via facets. Ook de suggesties voor aanvullende literatuur die je bij een zoekopdracht in Limo krijgt, zijn nieuw.

De verdere uitrol

Na de lancering van Limo wordt de projectgroep omgevormd tot een werkgroep van LIBISnet. Zij focussen zich op de verdere uitrol van Limo bij de Associatiepartners die elk over hun z'n eigen zoekportaal blijven beschikken.

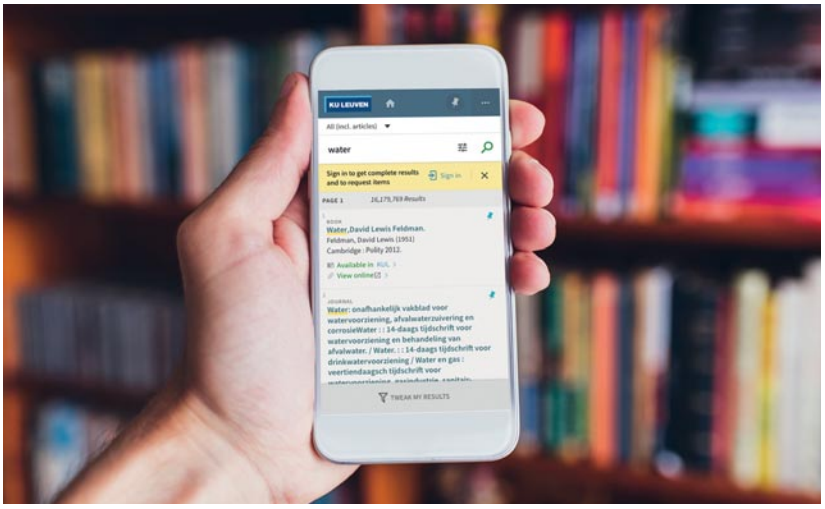

In het najaar van 2012 gaat Limo bij deze partners live. Een jaar later – **in september 2013** – vindt de integratie van Limo ook bij de LIBIS'partners plaats.

Limo-applicaties

In het najaar van 2015 neemt de bibliotheek van de Europese Centrale Bank Alma samen met Limo in gebruik. De discovery service krijgt de veelzeggende naam: OneSearch. **In 2016** wordt er in Leuven geopteerd om – na de inkanteling van de masteropleidingen voor de hogescholen – per regionale campus van de KU Leuven een eigen Limo-applicatie aan te bieden. Zo krijgen studenten en personeel van deze campussen vlot toegang tot zowel de fysieke collectie van de hogeschool als de online content van de KU Leuven.

Optimalisaties

In het najaar van 2016 is het tijd voor een nieuwe look en wordt Limo in een nieuw jasje gestoken.

Concreet betekent dit dat er een nieuw kleurenschema beschikbaar is. Een schema dat trouwens per instelling kan aangepast worden. Een andere optimalisatie die evenzeer geactiveerd wordt is de Limo's verbeterde compatibiliteit met mobiele toepassingen.

Upgrades

Vandaag wordt er werk gemaakt van een software upgrade die zal zorgen voor een nieuwe, intuïtieve interface. Een interface die nog meer aansluit bij de noden van de hedendaagse, mobiele gebruiker. De ingebruikname met deze nieuwe versie gaat gepaard met heel wat voorbereiding en usability testing. Dit proces wordt door de werkgroep Limo begeleid.

#30

Heron live!

Start van het Heron-verhaal

Heron (Heritage Online). Als LIBIS **in 2011** meerdere keren de vraag krijgt of ze oplossingen in huis heeft die het flexibel beheer en de digitale ontsluiting van erfgoed en kunstcollecties mogelijk maken, besluit LIBIS te onderzoeken welke softwareprogramma's een professioneel antwoord op dit soort vragen kunnen bieden. Het onderzoek toont aan dat CollectiveAccess en Omeka een geschikte combinatie vormen. CollectiveAccess als flexibel collectiemanagementsysteem en Omeka voor de ontsluiting. Wat de duurzame bewaring van gedigitaliseerde objecten betreft, wordt er als DAM- en langetermijnbewaringssysteem gebruik gemaakt van DigiTool.

Online publicatieplatform voor het CAG

In 2011 neemt het CAG (Centrum Agrarische Geschiedenis) contact met LIBIS met de vraag om al z'n digitale informatie op een overzichtelijke en tegelijkertijd uitnodigende manier aan een geïnteresseerd publiek aan te bieden. Hun erfgoedcollectie bestaat uit duizenden beelden die de geschiedenis van onze landbouw, ons platteland-sleven en onze voeding illustreren. LIBIS ontwikkelt hiervoor een website en doet dit op basis van Omeka. Omeka is een open source softwarepakket waarmee je een collectie op een eenvoudige manier op het web kan tentoonstellen.

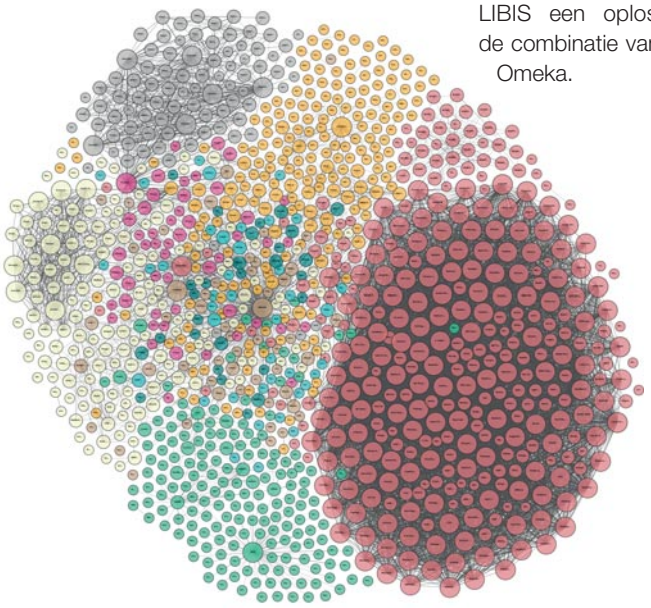

Ontsluiting van religieus erfgoed voor het CRKC

In 2012 stelt het CRKC (Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur) de vraag om een nieuw softwareplatform te ontwikkelen. Een platform waarmee de samenwerking tussen partners verder kan geprofessionaliseerd worden door in te zetten op duurzame inventarisatie, digitale bewaring en ontsluiting van religieus erfgoed. Ook hier formuleert LIBIS een oplossing op basis van de combinatie van CollectiveAccess en Omeka.

Samenwerking via onderzoeksprojecten

Vanaf 2013 neemt de interesse voor Heron vanuit de onderzoekerswereld toe. Meerdere partnerships worden opgezet, zo is er bijvoorbeeld de samenwerking met de Alamire Foundation (International Centre for the Study of Music in the Low Countries). Dit centrum doet onderzoek naar oude muziekhandschriften van de Lage Landen en wil hun gedigitaliseerde manuscripten veilig kunnen bewaren, beschrijven en ontsluiten voor onderzoek. LIBIS voorziet hiervoor de aangepaste onderzoeksinfrastructuur die met Heron-applicaties gerealiseerd wordt. Andere voorbeelden van projecten waarvoor LIBIS op basis van het Heron-concept een oplossing formuleert, zijn terug te vinden op www.libis.be.

In continue evolutie

De langetermijnbewaring die oorspronkelijk in de vorm van Digitool werd aangeboden, wordt na een paar jaren vervangen door Rosetta. **In 2015** kiest LIBIS ervoor om Rosetta te integreren in Teneo (zie feit #39), de nieuwe benaming voor haar dienstverlening rond langetermijnbewaring die nog betere garanties biedt op het vlak van duurzame bewaring van digitale objecten. Opvallend is hoe de softwareoplossingen binnen Heron steeds blijven evolueren. Zo kunnen we **in 2017** de lancering van Omeka S verwachten. Een software die volledig gebaseerd is op de principes van het semantische web en Linked Open Data.

#31

45 jaar focus op de gebruiker

Voor dit LIBISzine lieten we een aantal gebruikers aan het woord over hoe zij de samenwerking met LIBIS gedurende al die jaren hebben ervaren.

"WE KREGEN DE KANS OM UITGEBREID TE BESPREKEN WAAR WE PRECIES MET ONZE DATABASE NAARTOE WILDEN."

"Wat me opvalt in de manier van werken van LIBIS, is de open communicatie. Tijdens de ontwikkelingsfase van onze database, waren er veel contactmomenten met de project manager. Dit gaf ons de kans om uitgebreid te bespreken waar we precies met de database naartoe wilden en welke software hiervoor het meest geschikt was.

Dankzij onze samenwerking doe ik nieuwe inzichten op. Zo heb ik onder meer geleerd welke voordelen een open software-omgeving met zich meebrengt. Het zijn dat soort inzichten die we nodig hebben om een performante, collectieve database te bouwen waarmee we de waardevolle informatie van de Babylonische kleitabletten met een ruim publiek kunnen delen. En dat is voor ons de essentie."

KATHLEEN ABRAHAM
PROFESSOR NABIJE OOSTEN STUDIES - KU LEUVEN

LUK SCHOKKAERT
AFDELINGSHOOFD ALGEMENE DIENSTEN - KADOC

"LIBIS HAD VROEGER MAAR OOK NU NOG EEN GOEDE KIJK OP GEBRUIKSVRIENDELIJKE APPLICATIES."

"In de beginjaren van onze samenwerking lag het accent vooral op het automatiseren van analoge collecties. Naarmate het aantal digital born objecten toenam, werd de nood aan een samenhangend geheel van oplossingen waarmee we zowel onze digitale als analoge collecties konden beschrijven, beheren en bewaren, steeds prominenter. Dat was dan ook het uitgangspunt voor de creatie van Lias, een set van oplossingen voor archivarissen en erfgoedbewaarders die in 2002, samen met LIBIS, tot stand gekomen is.

Toen al hadden ze een goede kijk op gebruiksvriendelijke applicaties. Maar ook vandaag hebben ze nog steeds een ruime kijk op wat er op de markt van duurzaam beheer van erfgoed verkrijgbaar is. Dit maakt dat hun advies voor ons waardevol blijft."

45 jaar focus op de gebruiker

“MET DE JAREN WERD HET NETWERK VAN LIBISNET STEEDS BELANGRIJKER VOOR ONS.”

“Ik was erbij toen de bibliotheek van het federale parlement in 1987 de stap tot informatisering zette. Dat we LIBIS als partner kozen om die informatisering in goede banen te leiden, had vooral te maken met hun omvangrijke catalogus. Met de jaren werd echter het netwerk van LIBISnet steeds belangrijker voor ons.

Een periode die ik als zeer leerrijk ervaren heb, zijn de jaren 2000-2004. Het was de tijd waarin er binnen het netwerk intens samengewerkt werd rond de migratie van DOBIS/LIBIS naar Amicus en later naar Aleph. We hebben toen veel informatie uitgewisseld waardoor onze kijk op een open, virtuele bibliotheek steeds helderder werd.”

PHILIPPE DELBART
DIRECTIEDOCUMENTALIST - COÖRDINATOR
BIBLIOTHEEK VAN HET FEDERAAL PARLEMENT

#32

Projecten

Kennispeil via projecten verhogen

Vanaf haar ontstaan neemt LIBIS aan zeer diverse projecten deel. Projectwerk is niet alleen voor de partners van LIBIS een leerrijke ervaring. Ook voor LIBIS bieden projecten de uitgelezen kans om de kennis rond nieuwe technologieën en methodologieën verder te verruimen. Projecten zijn telkens weer een zoektocht naar creatieve oplossingen en bieden dus de gelegenheid om de grenzen van de verworven kennis steeds opnieuw te verleggen.

Het Calibre project

Een van de meest intensieve samenwerkingsprojecten in de geschiedenis van LIBIS is CALIBRE (Common Access to Libraries in Europe). **In 1994** wordt dit project geleid door LIBISnet en het HIK (Hoger Instituut der Kempen) in Geel. De doelstelling is de creatie van een Europees netwerk van DOBIS/LIBIS-installaties met knooppunten in België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Nederland, Spanje en Zwitserland.

Dit mega-netwerk heeft de ambitie om de toegang tot meer dan 25 miljoen documenten mogelijk te maken. Hoewel dit project technisch klaar is, zal het om meerdere redenen toch nooit in volle productie gaan.

Het LibriVision project

Vanaf 1996 werkt LIBIS mee aan het LibriVision project met als inzet een nieuw zoeksysteem voor de eindgebruiker te ontwikkelen. Het wordt niet alleen een gebruiksvriendelijker maar vooral een systeem waarmee het mogelijk wordt zoveel mogelijk informatiebronnen tegelijkertijd te bevragen. In nauwe samenwerking met Elias NV slaagt LIBIS erin een applicatie te ontwerpen waarmee zoveel mogelijk stappen van het zoekproces geïntegreerd worden. Vandaag is dit soort geïntegreerd zoeken de norm. **Halfweg de jaren 90** is dit revolutionair. (zie ook feit #16).

Databanken linken

In de periode 1998-2002 werkt LIBIS mee aan het onderzoeksproject VL-ICOON. Een project met als objectief iconografische gegevensbestanden van het gebouwde patrimonium in Vlaanderen te integreren. Bij het project zijn 6 monumentendatabanken betrokken. Dankzij het opzetten van een metadata-objectendatabank kan er een directe link tussen deze databanken gemaakt worden waardoor de integratie werkelijkheid wordt. Dit project toont aan hoe een creatieve oplossing de weg baant voor andere gelijkaardige cases. Zo zal LIBIS de opgedane kennis onder meer later nog benutten bij het creëren van een e-depot.

Europeana projecten

Op Europees niveau participeert LIBIS aan een aantal projecten binnen het kader van Europeana, de Europese portaalsite die toegang geeft tot een databank van collecties van Europese en wetenschappelijke instellingen. **In de periode 2012-2015** is er het Europeana Photography project waarbij LIBIS instaat voor de mapping van de bibliografische MARC records naar het Europeana Data Model. In diezelfde periode is er het Europeana Inside project waarvoor LIBIS een connection kit ontwikkelt. En **tijdens de periode 2014-2017** werkt LIBIS mee aan de creatie van een storytelling applicatie voor Europeana Space.

Hefboom voor innovatie

Het Europees project, CIVIC Epistemologies, is een ander initiatief waaraan LIBIS tussen **augustus 2014 en november 2015** participeert. De focus is het wegwerken van organisatorische, juridische en technische barrières waarmee Citizen Science en Crowdsourcing vaak te maken hebben. Dit projectwerk resulteert in een uitgebreid stappenplan waarmee de praktische organisatie van Citizen Science en Crowdsourcing projecten een stuk vlotter kunnen verlopen. Wat dit soort projecten zo interessant maakt, is dat ze de kans bieden om innovatieve ervaringen op te doen die later met de partners van LIBISnet kunnen gedeeld worden. Ze zijn met andere woorden een hefboom voor innovatie.

#33

Drie ex-voorzitters aan het woord

Voor dit LIBISzine lieten we een aantal voorzitters van verschillende LIBIS-beleidsorganen aan het woord over hoe zij hun voorzitterschap ervaren hebben.

"HET IS KNAP OM TE ZIEN HOE BIBLIOTHEEK-VERANTWOORDELIJKEN BINNEN HET LIBIS-NETWERK OP EEN POSITIEVE MANIER MET ELKAAR SAMENWERKEN."

"Sinds 2005 zijn we aangesloten bij het bibliotheeknetwerk, LIBISnet. Dit was het resultaat van een gesprek dat ik twee jaar tevoren tijdens een seminarie met Jo Rademakers had. In die periode was ik verantwoordelijk voor onze documentatiedienst en werkte onze bibliotheek met een autonome Aleph-applicatie. Het gesprek met Jo maakte duidelijk dat toetreden tot LIBISnet niet alleen een efficiëntie- en kwaliteitswinst maar ook een grote zichtbaarheid voor onze bibliotheek zou betekenen.

Op dat moment was dat voor mij een openbaring. Minder kosten en kopzorgen zonder aan kwaliteit in te boeten, het klonk haast te mooi om waar te zijn. In 2005 – het jaar waarin we de switch naar LIBISnet maakten – hebben we kunnen vaststellen dat de transitie vlot verliep en de troeven van het netwerk die men ons beschreven had, effectief realiteit werden. Tijdens m'n jaren als voorzitter van de adviesraad van LIBISnet, is me altijd opgevallen hoe positief bibliotheekverantwoordelijken met elkaar samenwerken. Knap dat dit nog steeds kan!"

GEORGES DE RIDDER
ADJUNCT DEPARTEMENTS-HOOFD HR
NATIONALE BANK VAN BELGIË

VOORZITTER LIBISNET ADVIESRAAD (2010-2013)

"LIBISNET IS MET DE JAREN BLIJVEN EVOLUEREN"

"Tijdens mijn eerste jaar als voorzitter van het directiecomité van LIBISnet, kregen we het bericht dat twee universiteiten, UCL en UGent, ons netwerk gingen verlaten. Op dat moment kwam dat als een mokerslag. Gelukkig hebben de jaren die erop volgden, duidelijk gemaakt dat ons netwerk voor heel wat andere bibliotheken de geschikte oplossing kon bieden. We hadden namelijk heel wat expertise rond bibliotheekautomatisering opgebouwd die we konden delen. Dit bood het voordeel dat onze leden niet zelf het wiel opnieuw moesten uitvinden.

Met de jaren hebben steeds meer instellingen, elk met hun specifieke noden en wensen, zich aangesloten bij ons netwerk. Het is voor een flink stuk die diversiteit die onze medewerkers uitgedaagd heeft om hun kennis te verruimen. Als ik terugblik, dan zie ik dat LIBISnet met de jaren enorm is blijven evolueren. Ook vandaag blijft innoveren een absolute prioriteit."

WERNER JONCKHEERE
VOORZITTER DIRECTIECOMITÉ LIBISNET (1995-2002)

“OPENHEID VAN GEEST IS EEN STERKE TROEF VAN DIT BIBLIOTHEKENNETWERK.”

“In m’n twee vorige functies heb ik kunnen ervaren wat LIBISnet voor de gebruiker in concreto betekent. Ik heb het dan over de periode 1996-2006 waarin ik tot 2001 zelf aan het hoofd stond van de wetenschappelijke bibliotheek van de Koninklijke Militaire School en later verantwoordelijk werd voor de internationale verzekeringsbibliotheek van KBC Verzekeringen. In beide hoedanigheden viel het me telkens op hoe performant dit netwerk was.

Volgens mij heeft dit veel te maken met de heterogene samenstelling van LIBISnet. Doordat je een kleurrijke mix van allerlei soorten bibliotheken hebt, krijg je een rijke uitwisseling van gedachten en ervaringen. De sfeer is daarenboven zeer vriendschappelijk waardoor ideeën om bepaalde processen te optimaliseren in alle openheid kunnen besproken en opgevolgd worden. Die openheid van geest vind ik zonder meer een troef van dit bibliothekennetwerk.”

GREGORY PEETERS
HR OPERATIONS MANAGER
VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

VOORZITTER LIBISNET-STUURGROEP (1998-2004)
VOORZITTER LIBISNET-ADVIESRAAD (2005-2006)

LIBIS
INTO INFO

#34

Expertise delen

Uitwisselen van kennis en ervaring

LIBIS heeft een lange traditie van expertise delen. Een voorbeeld hiervan zijn de DOBIS/LIBIS Users Group meetings die in de beginjaren van LIBIS plaatsvinden. Maar ook bij deelname aan Europeana projecten is één van de doelstellingen kennis en ervaring met andere spelers te delen.

Netwerken

Het onderhouden van contacten met belangrijke spelers binnen de bibliotheek- en erfgoedwereld is eveneens een manier om expertise te delen en nieuwe kennis op te doen. Daarom participeert LIBIS in een aantal expertisenetwerken zoals de IIIF (International Image Interoperability Framework) en Mirador Community en in een aantal organen zoals DLUG (DOBIS/LIBIS Users Group), later ADLUG), IGeLU (International Group of Ex Libris Users), ...

Referentiebezoeken

LIBIS krijgt regelmatig aanvragen voor referentiebezoeken. In de mate van het mogelijke probeert LIBIS hierop positief te antwoorden. Een paar voorbeelden hiervan zijn het bezoek van Zentrum für Informationstechnik (ZIB), Library of Finland, Universiteitsbibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam, Hochschul-bibliothekszentrum Köln, The Library Network, Bibliotheksservice-Zentrum (BSZ), Lithuanian Academic Libraries Network (LABT), ...

(Internationale) conferenties

Aan (inter)nationale conferenties zoals IGeLu en DLF (Digital Library Federation) deelnemen, is iets wat LIBIS steeds meer doet. Het snelle tempo waarmee nieuwe ontwikkelingen elkaar opvolgen, maakt dit noodzakelijk. In snel evoluerende tijden wordt ook het communiceren van nieuwe inzichten en ontwikkelingen alsmaar belangrijker.

Lezingen

Bovendien krijgt het LIBIS-team regelmatig de vraag om lezingen te geven. Recent gaven LIBIS-medewerkers lezingen op onder meer IGeLu, the Digital Humanities Benelux Conference, Digtal Library Forum, Kansai University Library Osaka, BIBSYS conferenties, ILIDE Conference, ELUNA Annual Meetings en Developers Days, European Library Automation Group (ELAG), ... Presentaties worden via de website www.libis.be beschikbaar gesteld.

#35

LIBIS' oplossingen voor onderzoekers

Het digitaliseringseffect

Onderzoekers met geavanceerde applicaties ondersteunen, is een domein waarin LIBIS al meer dan 10 jaar actief is. **Sinds 2013** is die activiteit erg toegenomen. Dit heeft uiteraard te maken met de enorme impact van digitalisering binnen de wetenschappelijke wereld. Denk maar aan de opmars van 'digitally enabled research' en de toenemende populariteit van Digital Humanities.

Services for researchers

Dat de digitalisering haar intrede binnen de wetenschappelijke wereld met rasse schreden verderzet, is LIBIS niet ontgaan. Onderzoekers werken vaak met zeer verschillende collecties en hebben dan ook specifieke noden op het vlak van beschrijvingsmodel of digitale ontsluiting. LIBIS zet voluit in op de verdere uitbouw van 'Services for researchers'. Een overzicht van de instrumenten en (informatie)-oplossingen die LIBIS aan onderzoekers ter beschikking stelt, is **sinds 2016** op de LIBIS-website te vinden.

In datzelfde jaar verschijnt er – in samenwerking met het Digitaal Labo van de KU Leuven – een speciale editie van het LIBISzine waarin deze dienstverlening voor wetenschappers, aan de hand van een aantal sprekende use cases toegelicht wordt.

Een kleurrijke verzameling van projecten

De projecten waarvoor LIBIS de voorbije jaren de technische infrastructuur uitbouwde, vormen een kleurrijke verzameling en zijn uitgebreid terug te vinden op de LIBIS-website. Een kort overzicht: IDEM (Integrated Database for Early Music) i.s.m. Alamire Foundation en ESAT (Departement Elektrotechniek – KU Leuven), NaBuCCo (The Neo-Babylonian Cuneiform Corpus) i.s.m. onderzoeksgroep Nabije Oosten Studies, Magister Dixit project i.s.m. Lectio onderzoeksgroep, DigitalHusserl i.s.m. het Husserl-Archief, CCT-database (Chinese Christian Text database) i.s.m. de onderzoeksgroep Sinologie.

#36

Alma live!

Een nieuw bibliotheekbeheers-systeem

Eind 2008 engageert LIBIS zich voor een development partnership met Ex Libris. Inzet: de ontwikkeling van een nieuw geïntegreerd bibliotheekbeheerssysteem dat **in 2014** onder de naam 'Alma' live zal gaan. Het wordt het begin van een belangrijk, nieuw hoofdstuk. Een nieuwe software die het Aleph client-server systeem zal vervangen, is in de maak. De oorspronkelijke werknaam van het project is URM. URM staat voor Unified Resource Management. Met dit nieuwe systeem wordt het voortaan mogelijk om via één interface zowel gedrukte, digitale als elektronische collecties te beheren.

In the cloud

De komst van Alma betekent eveneens dat data en software niet langer bewaard en geïnstalleerd zullen worden op een lokale server bij ICTS in Heverlee, zoals dat voorheen bij DOBIS/LIBIS en Aleph het geval was (zie feit #18). Voortaan gebeurt dit 'in the cloud' en wordt de applicatie gedeeld met alle andere Alma-gebruikers.

Alma laat zich meteen kennen als een open systeem dat het mogelijk maakt om via API's met andere softwarepakketten zoals SAP te communiceren. Deze functionaliteit laat dan ook toe om lezers- en bestelinformatie te synchroniseren.

Internationaal samenwerkings-verband

Vanaf 2009 werkt het LIBIS-team effectief mee aan de ontwikkeling van Alma. Samen met een aantal vooraanstaande instellingen uit de Verenigde Staten zoals Boston College, Princeton University en Purdue University wordt werk gemaakt van de ontwikkeling van Alma. Binnen dit internationaal samenwerkingsverband draagt LIBIS vooral bij wat betreft haar expertise in bibliotheeknetwerken en ervaring met softwareontwikkeling.

De voorbereiding

Tijdens de periode 2009-2012 vindt er intensieve testing plaats. **In 2012** komt Alma's eerste productieversie uit waarmee Boston University live gaat. In datzelfde jaar start LIBIS met informatiesessies en een change management traject voor de medewerkers van de Universiteits-bibliotheek. Later dat jaar volgen de eerste testconversies en gaat de 'Network zone' van start. Deze zone wordt de plek voor het delen en collectief beheren van de catalogus. Een traditie die uit het DOBIS/LIBIS tijdperk stamt en die met de komst van Alma verdergezet wordt.

De finale

Na de testfase doet Ex Libris de nodige aanpassingen waarmee de applicaties van Alma verder verfijnd worden. Na deze optimalisaties kan de finale om met Alma **in 2014** live te gaan, ingezet worden. In het voorjaar staan workshops, demo's en de voorbereiding van de migratie van Aleph naar Alma op het programma. Een website met informatie over de transitie wordt gelanceerd. Meer dan 400 bibliothecarissen en bibliotheek-medewerkers van een dertigtal instellingen en meer dan 80 deelbibliotheken krijgen een hands-on training. **In de zomer-maanden van 2014** is het dan zover: Alma gaat live. Eerst bij de KU Leuven en de Associatie-instellingen, vervolgens bij de partners van LIBISnet.

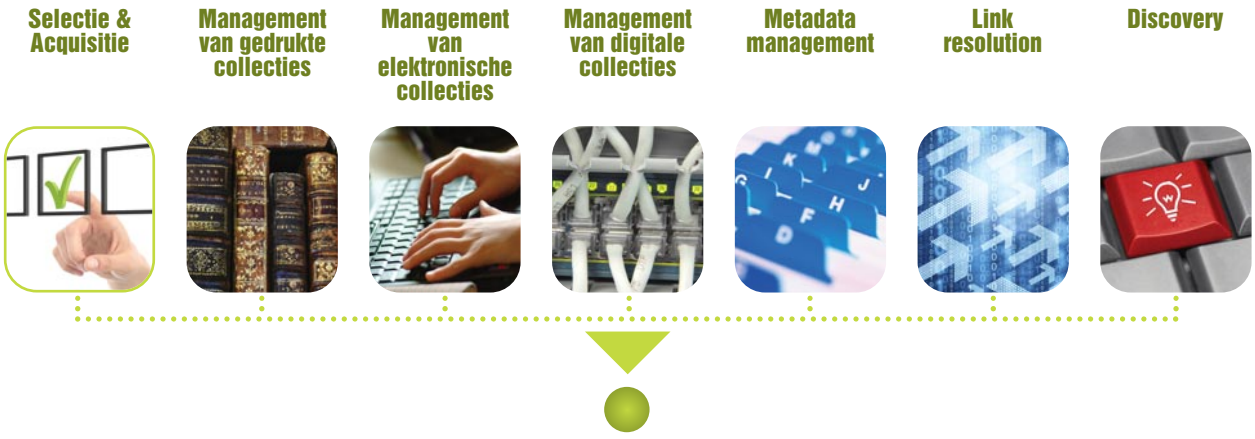

#37

Mirador viewer

Een innovatieve viewer applicatie

In augustus 2015 implementeert LIBIS de Mirador viewer voor het eerst in het kader van de ontwikkeling van de Integrated Database for Early Music (IDEM) voor de Alamire Foundation. Deze organisatie is gekend voor haar musicologisch onderzoek naar muziek in de Lage Landen met een focus op de 15de en 16de eeuw. In het kader van haar onderzoek zet de Alamire Foundation in op een kwaliteitsvolle digitalisering van bijzonder waardevolle muziekmanuscripten.

Voor de onderzoekers is het belangrijk dat ze het beeldmateriaal zeer nauwkeurig kunnen bestuderen. Met de Mirador Viewer beschikken ze over gespecialiseerde functies die hen helpen in het onderzoek, zoals het vlot in- en uitzoomen op het kleinste detail en op eenvoudige wijze handschriften naast elkaar kunnen plaatsen voor vergelijkend onderzoek.

Anno 2017 is deze geavanceerde viewer niet alleen bij de Alamire Foundation, maar ook bij een aantal andere organisaties zoals de Lectio onderzoeksgroep en de Stad Maaseik in gebruik.

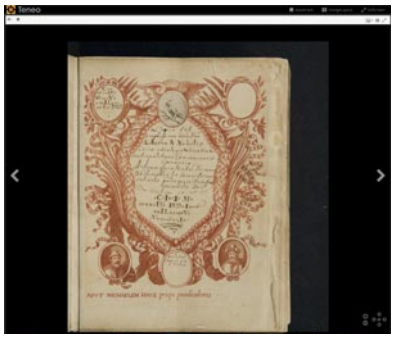

Manuscript ontsloten via de Lectio website en Mirador hoge resolutie viewer: Logica (Ms.250), 1677-1678

#38

Geïntegreerde oplossingen

Integratie ‘avant la lettre’

Vanaf de begindagen van DOBIS/LIBIS is er al sprake van een geïntegreerd bibliotheeksysteem of ILMS (Integrated Library Management System). Waar men vroeger eerder voor een modulaire aanpak ging, wordt er **vanaf de jaren 70** vooral geopteerd voor het integreren van de verschillende functies in één systeem.

Modulair versus geïntegreerd

Het spanningsveld tussen een modulaire en een geïntegreerde aanpak is vandaag nog altijd aan de orde. Niet zelden wordt het geïnduceerd door software-leveranciers die in functie van hun businessmodel denken en op de tijdsgeest inspelen. In de laatste jaren is hier een belangrijk aspect bijgekomen dat het spanningsveld modulair versus geïntegreerd overstijgt. Meer bepaald het aspect ‘openheid’ van softwaresystemen.

Open softwaresystemen

Met de komst van het SAAS (Software-As-A-Service) model, waarbij de softwareapplicatie niet meer lokaal maar in de ‘cloud’ operationeel is, wordt ‘openheid’ van softwaresystemen een hot topic. ▶

Geïntegreerde oplossingen

Een openheid waarmee je integraties met externe systemen op basis van 'web-based open interfaces' of API's (Application Programming Interfaces) kan realiseren. Het is nu meer en meer gebruikelijk dat cloud-applicaties of websites een open API-omgeving aanbieden waarmee andere applicaties real time kunnen communiceren.

Real time integreren met andere systemen

Naast het gebruik van de traditionele ILS (Integrated Library System) functionaliteit bestaat de mogelijkheid om real time te integreren met externe systemen om zo de werkingsprocessen binnen de organisatie verder te stroomlijnen en te optimaliseren. Een voorbeeld hiervan is 'online betalen via de eindgebruikers-interface Limo'. In het kader van het project 'Cashless Bib' wordt het voortaan mogelijk om, op basis van Alma API's, bibliotheekkastransacties online te laten plaatsvinden. Dit brengt meteen het voordeel met zich mee dat de baliewerking ontlast wordt. Manuele transacties aan de balie zijn niet langer nodig en de fysieke 'verwerking' van baar geld wordt beperkt.

Het potentieel van API's

Via API's wordt het mogelijk orders die via het bestelplatform van uitgevers/leveranciers geplaatst worden 'on the fly' te communiceren en over te brengen naar het bibliotheeksysteem Alma. Hierdoor kan er heel wat overtollig werk vermeden worden. Er kan ook een integratie voorzien worden tussen het bibliotheeksysteem en het ERP (Enterprise Resource Planning) systeem, waardoor een 'best of breed' situatie gecreëerd wordt.

Openheid en toegankelijkheid

De openheid en toegankelijkheid van 'next generation cloud' toepassingen vormen de sleutel tot een efficiënte gestroomlijnde organisatie. Het soort organisatie dat erin slaagt geautomatiseerde antwoorden te bieden op zowel de noden van vandaag als die van morgen.

#39

Teneo

Teneo
PRESERVE THE FUTURE

De diensten rond opslag van digitaal materiaal (DigiTool) en later ook preservatie (Rosetta) zijn **tot 2015** een onderdeel van de LIBIS oplossing voor archieven 'Lias'. Van bij de uitrol wordt er echter ook veel digitaal materiaal voor andere dienstenpakketten zoals die voor bibliotheken (LIBISnet) en erfgoedinstellingen (Heron) in verwerkt. Voorbeelden hiervan zijn het ingescande materiaal van het Digitaal Labo van de KU Leuven, beeldmateriaal van CAG en CRKC, de master- en bachelorproeven van de KU Leuven en geassocieerde hogescholen, gedigitaliseerde handschriften en drukken van Alamire, enz. Omdat het luik digitale preservatie van Lias zo breed is en zoveel meer omvat dan alleen preservatie van archiefmateriaal wordt **in 2015** beslist om de dienstverlening van digitale preservatie (e-depot) ten behoeve van al onze partners een eigen naam te geven: 'Teneo'. **Vanaf oktober 2015** worden de digitale objecten van archieven, erfgoedinstellingen, documentatiecentra, onderzoeksdata, bibliotheken, … in Teneo bewaard.

#40

Het team achter LIBIS

Bibliotheken automatiseren

De beginjaren van LIBIS spelen zich af in een heel andere context dan vandaag. Computers en software zijn allesbehalve een vanzelfsprekendheid. De focus van het LIBIS-team bestaat er dan ook in de automatisering binnen bibliotheken te introduceren. In die tijd, een baanbrekende opdracht.

Blijven innoveren

Vandaag is het LIBIS-team uitgegroeid tot een team van een 20-tal professionals. Samen beschikken ze over heel wat expertise in verschillende domeinen (bibliotheken, archieven, musea- en erfgoedinstellingen). Net zoals in de beginjaren blijft LIBIS inzetten op duurzame innovatie.

GEWEZEN LIBIS DIENSTHOOFDEN

- Bric Regent
- Jos Vanautgaerden
- Jan Roegiers †
- Guido Dedene †
- Richard Robeyns †
- Jan Braeckman

GEWEZEN LIBIS PERSONEEL

- Sam Alloing
- Gunter Beckers
- Jan Breackman
- Greet Cleymans
- Hélène Collin
- Jan Corthouts
- Ludo Devroye
- An Grauwels
- Koen Jacobs
- Jan Meulepas
- Christine Moerenhout
- Benoit Pauwels
- Gina Rasschaert
- Carolien Rausch
- Bric Regent
- Karine van Dooren †
- Jos Vanautgaerden
- Ganesh Venkatasubban
- Roel Verheyen
- Ben Verloy
- Jef Willemsens
- Johan Binaert

#41

LIBISnet-gebruikersdagen

LIBISnet-gebruikersdag van 28.02.2008 bij Boerenbond Leuven.

Jaarlijkse gewoonte

LIBIS heeft een jarenlange traditie van opleidingen en gebruikersdagen. Vroeger konden deze gebruikersdagen soms wel vier dagen in beslag nemen. Destijds werden er soms ook aparte gebruikersdagen voor Franstalige partners ingericht. Sinds de overgang naar Aleph wordt er een jaarlijkse LIBISnet-gebruikersdag georganiseerd.

Netwerkmoment

Via deze gebruikersdagen wil LIBIS haar partners vooral de gelegenheid bieden om te netwerken en de informatiedoorstroming vanuit LIBIS te bevorderen. Ook kennisoverdracht over projecten en realisaties en updates over de LIBIS-planning staan telkens op de agenda. Parallel worden er workshops over verschillende onderwerpen georganiseerd. Uit bevraging van de deelnemers blijkt dat een belangrijke reden voor deelname aan de gebruikersdag het contact met collega-bibliothecarissen is.

Wisselende locatie

De locatie wisselt af. Zo vond deze samenkomst van LIBISnet-partners al plaats in het Groot Begijnhof van Leuven, op de Brugse campus van hogeschool VIVES, bij de Nationale Bank en het Vlaams Parlement in Brussel, in de Koninklijke Militaire School, bij Boerenbond Leuven, ... **Anno 2017** gaat de LIBISnet-gebruikersdag door bij UCLL, Campus Diepenbeek.

#42

IGeLU

Jaarlijkse conferentie

Sinds 2004 nemen medewerkers van LIBIS deel aan de jaarlijkse conferentie van IGeLU, de International Group of Ex Libris Users. IGeLU verenigt meer dan 350 instellingen en heeft als voornaamste doelstelling een kennisuitwisselingsplatform voor alle gebruikers van Ex Libris producten te vormen.

Forum voor productvoorstellingen

De jaarlijkse meeting is september is steeds op een andere Europese locatie. Het is het hoogtepunt waarop Ex Libris een update over haar producten geeft. Het is tegelijkertijd het moment bij uitstek voor gebruikers om hun verwezenlijkingen en bezorgheden voor te stellen. Ook LIBIS geeft regelmatig presentaties gedurende de IGeLU-conferentie. **In 2016** mocht Mehmet Celik in Trondheim de Azriel Morag Award for Innovation in ontvangst nemen.

Product Working Groups & Special Interest Workings Groups

Per productgroep is er een Product Working Group (PWG) die onder meer jaarlijks een enhancements voting organiseert. De verbeteringspunten met de hoogste scores worden dan voorgelegd aan Ex Libris die ze kunnen meenemen in hun ontwikkelingsplannen. Naast de PWG's zijn er ook Special Interest Working Groups (SIWG's) die algemenere thema's behandelen zoals (Open) Linked data, Interoperabiliteit, Consortia … drie groepen waarin LIBIS steeds nauw betrokken is.

Naast de Internationale User Group zijn er ook regionale organisaties waarvan het Noord-Amerikaanse ELUNA de bekendste is, zij organiseert jaarlijks een grote conferentie. De Vlaamse en Nederlandse Usergroup werd **in 2006** opgericht onder de naam VLENGEL.

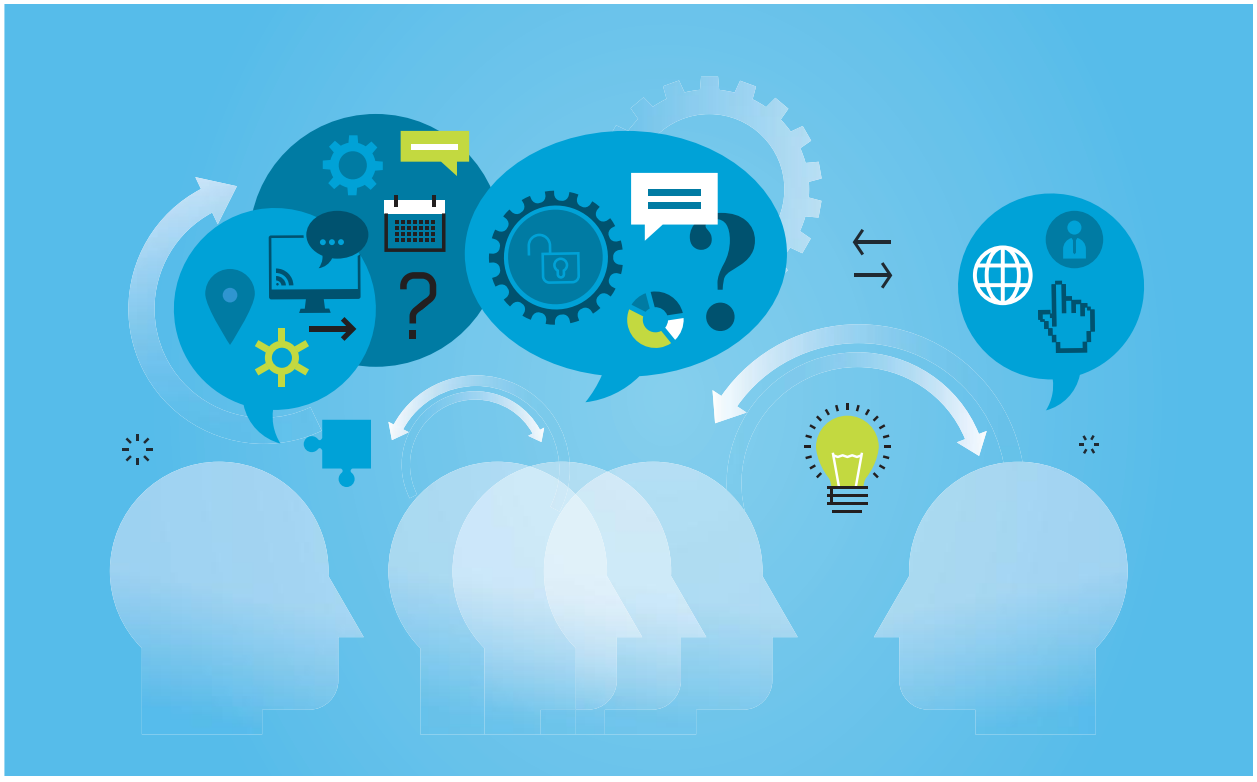

#43

Enkele anekdotes

FEBRUARI 1983

Lancering van DOBIS/LIBIS-nieuwsbrief

Op 1 februari 1983 verschijnt het eerste nummer van de tweetalige DOBIS/LIBIS-nieuwsbrief. Deze eerste editie ziet er naar hedendaagse publicatienormen eerder amateuristisch uit maar de volledigheid gebiedt te zeggen dat deze uitgave toch al een International Standard Serial Number (ISSN) heeft. Vandaag is de DOBIS/LIBIS-nieuwsbrief verleden tijd. Sinds april 2011 kwam het LIBISzine in de plaats.

APRIL 1994

Een record binnen de catalografie

In 1994 is LIBISnet aardig op weg om de grootste Europese online Catalogus te worden. In datzelfde jaar wordt een record gevierd: pater Jan Vaes (69) van de Congregatie der Salesianen is als oudste catalograaf van het netwerk erin geslaagd beslag te leggen op het 5.000.000ste recordnummer.

Bron: BIB-journaal april 1994

"Do you want meetings or a system?"

Tijdens de ontwikkeling van DOBIS/LIBIS werden alle activiteiten (werkgroepen, analyse, programmatie etc.) strikt getimed en opgevolgd. Dit gebeurde onder meer aan de hand van Gantt charts, PERT planning etc). Wanneer er zaken voor de 'planners' onduidelijk waren of bij de minste vertraging werd er te pas of te onpas een algemene vergadering samengeroepen, veel teveel naar de goesting van de IBM-ingenieurs die ook te Heverlee hun kantoor hadden ...

Op een bepaald ogenblik nam de alom gerespecteerde Caryl McAllister zelf het initiatief en riep iedereen samen naar eigen zeggen voor een 'lecture'. Achteraf had de lezing – waar iedereen met veel belangstelling naar uitkeek – als enige boodschap: "Hey guys, do you want meetings or a system?"

SEPTEMBER 1994

LIBIS goes Reykjavik

De 13de jaarlijkse vergadering van de DOBIS/LIBIS Users Group vindt in september 1994 plaats in de IJslandse hoofdstad, Reykjavik. Gaston Peeters, houdt er een lezing over het onderhouden van de LIBISnet-catalogus in Leuven. Dirk Kinnaes en Stefaan Boonen doen een uiteenzetting over de thema's 'consistent access to external databases' en 'decentralized printing of reports'. Bric Regent sluit af met een uiteenzetting over het onderwerp 'CALIBRE D/L ready for operations'.

Bron: BIB-journaal oktober 1994 waarin één van de talrijke verslagen van de jaarlijkse DOBIS/LIBIS Users Group meetings gebracht wordt

NOVEMBER 2002

Het einde van het tijdperk van de LIBIS-terminals

Op 30 november 2002 worden in de cataloguszaal van de Centrale Bibliotheek van de KU Leuven de laatste LIBIS-terminals verwijderd. Deze trouwe IBM 32070-werkpaardjes waren sinds 1982 onafgebroken in gebruik. Het moment is aangebroken om ze door pc's te vervangen.

Bron: BIB-journaal januari 2002

LEUK OM TE WETEN

DOBIS/LIBIS, een e-mailpionier

Al van in de beginjaren is DOBIS/LIBIS uitgerust met een eigen 'intern' e-mail-systeem. Dit is lang voor de de intrede van de huidige elektronische post. Dankzij deze functie kunnen bibliothecarissen die aangesloten zijn op het netwerk, met elkaar communiceren. Dit is onder meer interessant voor de uitwisseling van informatie over en correctie van titelbeschrijvingen.

De eerste 'gedrukte' computer-catalogus is hard labeur …

Begin jaren 70 gebeurt de opslag van de eerste 'geautomatiseerde' tijdschriftencataloog nog steeds op ponskaarten. We spreken over zo'n tienduizenden ponskaarten. Eerst worden de gegevens in de bibliotheek op inputformulieren genoteerd en vervolgens aan de hand van ponsmachines op 80 kolom-kaarten gecodeerd. Daarna worden deze ponskaarten volgens bepaalde parameters door een sorteermachine in de gewenste volgorde geplaatst. De finale verwerking vindt 's nachts plaats. De CPU-tijd* van overdag is immers peperduur en gereserveerd voor hoogdringende verwerkingen.

Om te vermijden dat de productie vertraging zou oplopen en meerdere nachten in beslag zou nemen, bestaat de mogelijkheid om bij onrgelmatigheden onmiddellijk verwittigd te worden. In sommige gevallen kunnen onregelmatigheden rechtgetrokken worden door ter plekke slechts enkele ponskaarten te verplaatsen of te corrigeren. Het eindresultaat van al deze prille automatiseringsinspanningen is een dikke loodzware geautomatiseerde (?) catalogus, afgedrukt in een arme karakterset op het toenmalige groen-witte 'pyjama' ketting-papier. In die tijd een ware revelatie!

* CPU: Central Processing Unit

#44

Internationale samenwerking

Digital Libraries Users Group

In de jaren 80 komen er meer internationale samenwerkingsverbanden tot stand. De DLUG-Taskforce. (Digital Libraries Users Group) is een groep van bibliotheekexperten en informatici die als voornaamste adviesorgaan ten aanzien van IBM fungeren. Zij inventariseren de desiderata van de instellingen en prioriteren ook de ontwikkeling van de gedetecteerde noden. Het is deze groep die jarenlang de agenda van de technologische evolutie van DOBIS/LIBIS zal bepalen. Een ander initiatief om internationaal samen te werken is dat van de DOBIS/LIBIS-gebruikers die besluiten hun lokale ontwikkelingen te beschrijven en beschikbaar te stellen via de Contributor's Library, een programmabibliotheek aan de Universiteit van Liverpool.

CALIBRE

Eén van de meest intensieve samenwerkingsprojecten uit het verleden is CALIBRE (Common Access to Libraries in Europe). Dit project gaat **in 1989** van start en wordt geleid door LIBIS en het HIK (Hoger Instituut der Kempen) uit Geel. De doelstelling is de creatie van een Europees geïnterconnecteerd netwerk van DOBIS/LIBIS-installaties met knooppunten in België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Nederland, Spanje en Zwitserland. Dit supernetwerk heeft het potentieel van toegang tot meer dan 25 miljoen documenten te verlenen. Hoewel dit project technisch op punt staat, zal CALIBRE om allerlei redenen toch nooit in volledige productie gaan.

Projecten

Samenwerken aan projecten biedt LIBIS de kans expertise te delen en tegelijkertijd nieuwe kennis te verzamelen. Een voorbeeld hiervan is het LibriVision-project waaraan LIBIS **vanaf 1996** meewerkt met als doelstelling een gebruiksvriendelijk en geïntegreerd zoeksysteem te ontwikkelen. In dit kader wordt o.a. deelgenomen aan meetings van de Z39.50- en ILL-implementor groups (zie feit #16).

De samenwerking met Ex Libris

Vanaf 2004 werkt LIBIS nauw samen met Ex Libris, een wereldwijde software pionier voor bibliotheek-en informatiecentra. De jarenlange samenwerking werkt voor beide partners verrijkend. LIBIS' expertise wordt regelmatig ingezet tijdens de ontwikkelingsfase van nieuwe applicaties.

Zo is LIBIS **sinds 2008** development partner voor Alma. **Vanaf de zomer van 2015** werkt LIBIS mee aan de nieuwe Primo UI en de verbetering van de Alma UI (UX) (zie feit #19).

Europese samenwerking en overleg

Ook op Europees vlak wordt er samengewerkt en overlegd. LIBIS neemt bijvoorbeeld deel aan IIIF (International Image Interoperability Framework) en Mirador Community. Daarnaast participeert LIBIS o.a. ook aan de Dahria EU Scientific Board en de Europeana Network meetings.

#45

Onze ambitie voor de volgende 45 jaar

We leven in een wereld vol verandering. Zowel op sociaaleconomisch als politiek vlak zijn het turbulente tijden. Ook binnen de wereld van informatie- en informatica-oplossingen is verandering een constante. Helaas kunnen we de toekomst niet voorspellen maar wat we wel kunnen, is een engagement aangaan, ambities koesteren en durven hopen dat dromen niet altijd bedrog zijn…

De verandering uit zich op vele manieren binnen ons domein. Het digitale neemt het over van het analoge, onze gebouwen krijgen een andere functie en onze gebruikers verwachten relevante inhoud op hun mobiel apparaat. Die inhoud willen ze hic et nunc. In onze nieuwe tijden moet informatie namelijk op elk moment overal toegankelijk zijn.

Van publicaties op papier en schilderijen op canvas zijn we geëvolueerd naar multimediale publicaties en augmented reality. De evolutie staat niet stil. Hoewel we niet precies weten wat ‘the next big thing’ wordt, zijn we ons bewust dat andere grote veranderingen al in de steigers staan. Nieuwe toepassingen worden aan de lopende band ontwikkeld waarbij de ‘User eXperience’ steeds belangrijker wordt. Ook de integratie met andere systemen en toepassingen wordt alsmaar essentiëler. Net zoals openheid en verrijkte data.

Welke rol LIBIS binnen deze veranderende tijden zal spelen? Wij hebben in elk geval de ambitie om diensten van hoog niveau te blijven aanbieden waar de gebruiker centraal staat, regelmatig met nieuwe, innoverende indeeën op de proppen te komen en – vooral – te luisteren naar uw noden en wensen.

In onze manier van werken staan 5 kern-woorden centraal: open, innovatief, duurzaam, efficiënt en steeds in dialoog. Deze woorden vormen de essentie van het soort engagement dat we met onze partners willen aangaan.

LIBIS
INTO INFO

Onze oplossingen

Voor bibliotheek-collecties

- Voor grote en kleine bibliotheken (binnen het LIBISnet netwerk)
- Voor het beheer en ontsluiten van zowel gedrukte, elektronische als digitale bibliotheekcollecties

Efficiënt en tijdbesparend • geoptimaliseerde workflows • statistieken • shared cataloguing

BOUWSTENEN

- **Alma:** Unified Resource Management systeem
- **Limo:** gebruiksvriendelijke webinterface; collecties discovery & delivery
- **Teneo:** digitaal en duurzaam bewaren van je content

LIBISnet
SMART LIBRARIES

Voor erfgoed en museale collecties

- Voor erfgoedinstellingen en kunstcollecties
- Voor het flexibel beheer en de digitale ontsluiting van erfgoed en kunstcollecties.

Flexibel • integratiemogelijkheden via API's • zelf online tentoonstellen • beeldbanken of website aanmaken • eenvoudige configuratie

BOUWSTENEN

- **CollectiveAccess:** flexibel collectiemanagement-systeem
- **Omeka:** gebruiksvriendelijk content management-systeem en open source platform voor de ontsluiting van collecties
- **Teneo:** duurzame preservatie van je digitale bestanden

Heron
OPENING DOORS

- **Geïntegreerde oplossingen**
- **Volgens internationale standaarden**
- **Standaardoplossingen of op maat van uw collectie**
- **Gehoste omgeving en integrale ondersteuning**
- **Opleidingen en helpdesksupport**
- **Jarenlange expertise**

Voor archief-stukken

- Voor archieven en erfgoedbewaarders
- Voor het beschrijven, beheren en valoriseren van digitaal en analoog archief. Voor de lange-termijn-bewaring van digitale archiefobjecten (Teneo)

Modulair systeem • geautomatiseerde processen (depotbeheer, leeszaaladministratie …) • geoptimaliseerde ingestprocedure • …

BOUWSTENEN

- **scopeArchiv:** archiefbeheersysteem voor het beschrijven en beheren van digitale en analoge documenten
- **Omeka:** zelf uw digitaal erfgoed ontsluiten, een beeldbank of webtentoonstelling maken
- **Limo:** een zoekplatform met gepersonaliseerde resultaten en handige zoekfilters
- **Teneo:** opslag en duurzame preservatie van gedigitaliseerde of digital born objecten en bijhorende metadata

Lias
ARCHIVES TODAY

LIBIS+

- Voor samenwerking binnen projecten, onderzoeks-groepen, openbare bibliotheken en zoveel meer …

Innovatief • ervaring met onderzoeks-databases en manuscripten • out of the box • hoge kwaliteit viewers • Linked Data • cross-functionele expertise

EEN GREEP UIT HET AANBOD:

- **Mirador Viewer (IIIF):** een innovatieve viewer applicatie voor de visualisatie van hoge resolutie afbeeldingen
- Ontwikkeling van virtuele onderzoeksomgevingen
- Expertise rond data-uitwisseling, metadata standaarden, semantische verrijking (Linked Data), Citizen Science & Crowdsourcing
- **Lirias:** onderzoeksrepository van de KU Leuven

LIBIS
ROOM FOR THOUGHT

Voor meer informatie over onze dienstverleningen en usecases verwijzen wij u graag door naar onze website **www.libis.be** of contacteer ons via **into-info@libis.be**

LIBISzine is
een uitgave van:

LIBIS
INTO INFO

www.libis.be